Gümnaasium

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on eesti ja kirjandus. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.

Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

1) eesti keel 6 kursust: „Keel ja ühiskond“, „Meedia ja mõjutamine“, „Teksti keel ja stiil“, „Praktiline eesti keel I“, „Praktiline eesti keel II“ ja „Praktiline eesti keel III“;
2) kirjandus 5 kursust: „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“, „Kirjandus antiigist 19. sajandini“, „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“, „20. sajandi kirjandus“ ning „Uuem kirjandus“;
3) 7 kohustuslikku valikkursust: „Kõne ja väitlus“, „Praktiline eesti keel IV (vormiõpetus)“, „Praktiline eesti keel V (ortograafia ja interpunktsiooni)“, „Praktiline eesti keel VI: kirjaliku teksti vastuvõtt“, „Praktiline eesti keel VII: kirjaliku teksti vastuvõtt“,“Kirjandiõpetus I“, „Kirjandiõpetus II (ettevalmsitus riigieksamiks)“.

1. Eesti keel

1.1.1 Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi eesti keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) valdab eesti kirjakeelt ning väärtustab korrektset keelekasutust;
2) teab keele struktuuri üldiselt ja eesti keele struktuuri iseärasusi;
3) suudab end kõnes ja kirjas isikupäraselt, ladusalt ja loogiliselt ning olukorrale ja eesmärgile vastavalt väljendada;
4) suudab oma keelekasutust kriitiliselt hinnata;
5) suudab vastu võtta ja edastada infot: eristada tekstides fakte, arvamusi ja hinnanguid:

6) suudab leida, korrastada ning kasutada teavte suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel:
7) suudab eristada keele funktsioone, niversaalset ja erilist emakeelesüsteemi
8) valib, hindab kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt teabeallikaid;
9) suudab valida eesmärgist lähtuvalt kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisstiili;
10) suudab kasutada keelekäsiraamatuid teksitde koostamisel ja korrigeerimisel
11) on teadlik ainevaldkonnaga seotud elukutsetest ja ametitest.

Üldpädevuste kujundamine ainevaldkonna õppeaines

Üldpädevused							**Õppesisu**
Kultuuri- ja väärtuspädevus	**Sotsiaalne js kodanikupädevus**	**Enesemääratluspädevus**	**Õpipädevus**	**Suhtluspädevus**	**Matemaati-, loodusteduste- ja tehnoloogiaalne kapädevus**	**Ettevõtlikkuspädevus**	**I kursus „Keel ja ühiskond“**

			X	X			**Keele ülesanded:** Infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine
			X	X			**Keel kui märgisüsteem.** Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.
			X	X			**Eesti keel ja teised keeled.** Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval.
			X				**Häälikusüsteem**
			X				**Astmevaheldus**
			X				**Muutevormistik**
			X	X			**Lausetüübid ja sõnajärg**
			X	X			**Eesti sõnamoodustuse erijooni.**
			X	X			**Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega.** Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele.
X	X		X	X			**Keele varieerumine ja muutumine.** Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre.
X	X		X	X			**Kirjakeele norm, keeleline etikett.** Keelekasutuse valdkonnad ja

							sotsiaalrühmade erikeeled. Släng, aktsent.
X	X		X	X			**Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana.** Eesti keelepoliitika ja keeleline tolerantsus
X	X		X	X			**Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus.** Keeletehnoloogia. Terminologia ja oskuskeel. Ilu- ja tõlkekirjandus. Eesti keele staatus ja tulevik.
							Praktiline eesti keel I **II kursus**
		X	X	X			**Kõnearendusteemad.** Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon.
X	X		X	X		X	**Kirjutamisarendus.** Õigekiri ja õigekeelsusküsimused.
		X	X	X			**Tarbetekstid:** elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri jt.
X	X		X	X		X	**Arvamustekstid.** Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel. Arvamusteksti kirjutamine alusteksti põhjal.
		X	X	X			Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.
X	X		X	X		X	Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine.

		X	X	X			**Lugemisarendus.** Seotud ja sidumata tekstide (nimestikud, graafikud, tabelid jm) mõistmine. Info otsing erinevatest allikatest.
X	X		X	X		X	**Süstemaatiline sõnavaraarendus** (nt harvem sõnavara, sõnamoodustus, sõnavara täiendamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).
		X	X	X			**Kuulamisarendus.** Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis, suhtluspartneri mõistmine dialoogis. Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine.
X	X		X	X		X	**„Meedia ja mõjutamine“** **III kursus**
		X	X	X			**Kommunikatsioon.** Lihtsaim kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused.
X	X		X	X			Infoühiskond, demokraatliku infoühiskonna iseloomulikud jooned.
X		X	X	X			Lühiülevaade meedia ajaloost.
			X			X	**Meediakanalid.** Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia.
			X			X	Tekstide tõlgendamine, liigitamine ja analüüs.

			X			X	**Meediateksti vastuvõtu eripära.** Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Meediatekstide usaldusväärsus.
			X	X		X	**Meediažanrid ja -tekstide seostamine.** Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused.
			X			X	**Meediakanalid.** Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis.
			X	X		X	**Meedia kui diskursuse kujundaja.** Verbaalne ja visuaalne mõjutamine.
			X			X	Demagoogia- ja manipulatsioonivõtted; keeleline manipulatsioon.
			X			X	**Meediaeetika ja meediakriitika.** Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine.
X	X						Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus.
X	X					X	Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine.
X	X					X	**Meedia retoorika ning argumendid.** Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.
X	X						**Reklaam** (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid.
X	X						**Reklaam mainekujundusvahendina.** Erandlik keelekasutus ning tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum.
X		X	X	X			Reklaam ja seadused. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.

X	X		X	X			**„Praktiline eesti keel II“** **IV kursus**
X		X	X	X			**Kõnelemine.** Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt.
X	X		X	X			Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega.
X		X	X	X			Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine.
			X			X	**Kirjutamine.** Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava, kokkuvõtte, referaat, arvamuslugu.
			X			X	Ajakirjandustekstide koostamine: arvamuslugu, retsensioon, pressiteade. Veebitekstide koostamine.
			X			X	Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.
			X	X		X	**Lugemine.** Eri modaalsusega tekstide tähenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus.
			X			X	Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine.

			X	X		X	Meediatekstide kriitiline analüüsimine.
			X			X	Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal elektrooniliste otsingustrateegiate kasutamine.
			X			X	Süstemaatiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).
X	X						**Kuulamine.** Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis.
X		X	X	X			Kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.
							„Teksti keel ja stiil“ **V kursus**
X		X		X			Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel).
X	X		X	X			Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekstiliigid. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused.

			X			X	**Stiil ja stilistika.** Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead.
			X			X	**Keele kasutusvaldkonnad ja stiil.** Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.
			X			X	**Eesti sõnavara: tähendus ja stiilijooned, selle rikastamise võimalused.**
X		X		X			**Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.**
X	X		X	X			**Tekstide võrdlev analüüs** (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.
			X			X	**Teadlik kirjutamine.** Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee.
			X			X	Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud.
			X			X	Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus).
			X	X		X	**Arutlev kirjutamine.** Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.
X	X		X				**Teadustekst.** Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus.
X	X					X	Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine,

							üldistamine, järeldamine.
X		X		X			Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.
							„Praktiline eesti keel III“ **VI kursus**
X		X		X			**Kõnelemine.**
X	X		X	X			Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel
			X			X	Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.
			X			X	**Kirjutamine.** Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal.
			X			X	Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine.
			X	X		X	Teadusteksti koostamine ja vormistamine.
X	X		X				Õigekirjareeglistiku kordamine.
X	X					X	**Lugemine.**
		X				X	Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine.

X	X					X	Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine.
X	X						Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).
X	X		X			**X**	Teabeotsingu oskuste tõhustamine.
X		X		X			**Kuulamine.** Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekteerimine.
X	X		X	X			Väitluse juhtimine ning seal esile kerkinud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

Ainevaldkonna „Keel ja kirjandus“ pädevused

VALDKONNAPÄDEVUSED									
väljendab selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses	**arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult**	**teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates**	**hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid**	**mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust**	**väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujtlus- ja mõttemailma arendajat**	**teab eesti, vene ja välisirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga**	**tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja-žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid**	**analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid**	**I kursus „Keel ja ühiskond“**

X									**Keele ülesanded:** Infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine
X									**Keel kui märgisüsteem.** Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.
X									**Eesti keel ja teised keeled.** Eri tüüpi keeled. Eesti keele eripära teiste keelte kõrval.
X									**Häälikusüsteem**
X									**Astmevaheldus**
X									**Muutevormistik**
X									**Lausetüübid ja sõnajärg**
X									**Totaalsus ja partsiaalsus lauseehituses.** Täis- ja osaalus. Täis- ja osasihitis. Täis- ja osaöeldistäide.

X									**Eesti sõnamoodustuse erijooni.**
X									**Eesti keel võrdluses soome keele ja teiste soome-ugri keeltega.** Euroopa ja maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid. Saksa, vene, inglise ja soome keele mõju eesti keelele.
X									**Keele varieerumine ja muutumine.** Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre.
X									**Kirjakeele norm, keeleline etikett.** Keelekasutuse valdkonnad ja sotsiaalrühmade erikeeled. Släng, aktsent.
X									**Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana.** Eesti keelepoliitika ja keeleline tolerantsus
X									**Eesti keele kasutusvaldkonnad ja**

									arendus. Keeletehnoloogia. Terminologia ja oskuskeel. Ilu- ja tõlkekirjandus. Eesti keele staatus ja tulevik.

									„ Praktiline eesti keel I “ **II kursus**
			X						**Kõne-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisarendus.** Keele ülesanded. Astmevaheldus. Muutevormistik.
	X								**Kõnelemine.** Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argimenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon.

		X							**Kirjutamine. Õigekiri ja õigekeelsusküsimused.** Kordamine vajaduse põhjal.
		X							**Teabetekstid**: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, e-kiri, plangid ning vormid
		X							**Arvamustekstid.** Arvamustektside ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel.
		X							**Referaadi ja kokkuvõtte kirjutamine.**
		X						X	**Lugemine.** Seotud ja sidumata tekstide (nimestike, graafikute, tabelite jm) mõistmine. Tekstide otsing veebist ja raamatukogust; info otsing elektrooniliselt ja paberil tekstist.

									Süstemaatiline sõnavara arendus (omandamine, kinnistamine, praktiline kasutamine).
					X			X	**Lähenemine kirjandusele**: autorikeskne, lugejakeskne, tekstikeskne
					X			X	**Proosa- ja luuleteksti analüüs ja tõlgendamine.**
	X		X						**Kuulamine.** Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine, teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toimingutes, suhtluspartneri mõistmine dialoogis.
									III kursus **„ Meedia ja mõjutamine “**
X									**Tekstide üldtunnused:**

									Sobivus suhtlusolukorda, üldine sidusus ja sisuosade seostamine; Keeleline loovus ja õigekeelsus.
X									**Tekstide tõlgendamine, liigitamine ja analüüs.** Teksti retseptsiooni erinevad põhjused: teadmised, isiklik kogemus, kultuuritaust. Teksti adressaat ja vastuvõetavus. Tekstide liigitamine ja analüüs.
X									**Meediažanrid ja -tekstide seostamine.** Uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus. Meediatekstide seostamine: viited ja vihjed, vahendamise ulatus ja eesmärgid. Keel info ja suhteloome teenistuses.
X									**Meediakanalid.**

									Tähtsamad, meediakanalid Eestis, eriala- ja üldhuviajakirjad, raadio- ja telekanalid, internet, paber- ja on-line-väljaanded. Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused.
X									**Kirjutatud, kuulde- ja audiovisuaalse teksti esitusviisid ning vahendid.**
X									**Eri tüüpi tekstide vastuvõtu spetsiifika.** Verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus. Suhtlus internetiportaalides.
X									**Meedia ja mõjutamine.** Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Manipuleerimine, meediaeetika ja

									meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine.
X									**Info allikad ja nende usaldusväärsus.** Autoripositsioon. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine, meedia retoorika ja argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstides. Meedia retoorika ja argumendid.
X									**Reklaam, selle sihtrühmad ja kanalid, kritilise reklaamitarbija kujundamine.** Kommertsreklaa, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam Reklaami sihtrühmad ja kanalid.

									Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlikud keele ja tähelepanu äratamise võtted. Reklaami mõjusus. Kriitiline reklaamitarbija kujundamine.
									IV kursus **„ Praktiline eesti keel II “**
X	X								**Kõnelemine.**Suuline suhtlus olukorrast ja vestluspartnerist lähtuvalt.
X	X								Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine.
X	X								Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumnetide kasutamine ning veenmine ja

									mõjutamine.
X		X							**Kirjutamine.** Tarbekirjade koostamine: juhend
X		X							Tarbekirjade koostamine: koosoleku memo
X		X							Tarbekirjade koostamine:tegevuskava
X		X							Mitme allika põhjal kokkuvõtte kirjutamine.
X		X	X		X	X		X	Mitme allika põhjal referaadi kirjutamine.
X		X	X		X	X		X	Ajakirjanduslike tekstide koostamine: arvamuslugu
X		X	X		X	X		X	Ajakirjanduslike tekstide koostamine: retsensioon
X		X							Ajakirjanduslike tekstide koostamine: pressiteade
X			X		X	X		X	**Lugemine.** Eri modaalsusega tekstide tähenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus.

X			X		X	X		X	Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus.
X			X		X	X		X	Meediatekstide kriitiline analüüsimine. Süstemaatiline sõnavaraarendus.
X									**Kuulamine.** Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis.
X									Kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.
									V kursus **„Teksti keel ja stiil“**
X	X								**Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina.** Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Keele

									kasutusvaldkonnad ja stiil.
X	X								**Asjalikkus ja isikupära.** Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead.
X		X							**Ametlik stiil,** publitsistlik stiil ning teadusstiil.
X		X							Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.
X		X							**Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned.** Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.
X		X							**Teadlik kirjutamine.** Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus,

									üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.
X			X		X	X		X	**Teadustekst.** Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus.
X			X		X	X		X	**Uurimusliku artikli struktuur.** Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine.
									VI kursus **„Praktiline eesti keel III“**
X	X								**Kõnelemine.** Keeleline väljendusrikkus mõtete, tunnete ja hinnangute väljendamisel
X	X								Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja

									väitluses.
X		X							**Kirjutamine.** Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal.
X		X							Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine.
X		X							Teadusteksti koostamine ja vormistamine.
X		X							Õigekirjareeglistiku kordamine.
X									**Lugemine.** Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine.
X									Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine.
X									Teabeotsingu oskuste

									tõhustamine.
									Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).
X									**Kuulamine.** Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekteerimine.
X									Väitluse juhtimine ning seal esile tõusnud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

1.1.2. Õppeaine kirjeldus

Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Eesti keele valdamine loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks, samaaegu arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutamise oskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet ning pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja eesti keele ning teiste õppeainete õppetegevuse tulemusel.

Eesti keele kui õppeaine sisu jaguneb kaheks valdkonnaks: keeleteadmisteks ning praktiliseks keeleoskuseks. Eesti keele kursustega püütakse tekitada õpilastes huvi filoloogia vastu laiemalt ning anda neile baasteadmistega võrdses mahus praktilisi oskusi.

Õppeaines käsitletakse põhjalikult keele ülesandeid ühiskonnas: kuidas keel toimib märgisüsteemina, milline on eesti keel teiste maailma keeltega võrreldes oma ehituse ja iseärasuste poolest, mis on eesti murded ning kuidas on eesti kirjakeel ajalooliselt nende põhjal kujunenud. Tähtsal kohal on keele varieerumise käsitlemine – eristatakse kirjakeelt ja kõnekeelt, eri allkeeli ja slängi ning nende kasutusvaldkondi. Käsitletakse ka eesti keele arendamise küsimusi ning Eesti keelepoliitikat. Keele ja ühiskonna suhete mõistmine aitab aru saada keelest kui infovahetussüsteemist ning kesksest identiteedi väljendajast.

Süstemaatiline ülevaade antakse meediast ja mõjutamisest. Käsitletakse reaalsuse konstrueerimist meedia vahendusel ning kuidas ja mis keelevahenditega luuakse samast nähtusest erinevaid käsitlusi. Sellega seoses selgitatakse ajakirjanduseetikat. Käsitletakse reklaami ning selle mõjutamisvõtteid, elektroonilist meediat ja selles tekkinud uusi suhtlusvõimalusi ning nendega seotud ohte ja manipuleerimisvõimalusi. Meediaõpetusega kujundatakse kriitilist meediatarbijat.

Süvendatult vaadeldakse teksti keele ja stiili küsimusi. Käsitletakse erinevate tekstiliikide keelelisi ja stilistilisi erinevusi, vaadeldakse sõnavara stiililisi kihistusi ja tähendusnüansse ning kirjutamise komponente ja nõudeid eri tekstiliikide keelele. Süstemaatiline ülevaade antakse põhilistest stiilivigadest.

Praktiline eesti keele oskus tähendab keele valdamist lugedes, kirjutades, kõneldes ja kuulates. Lugemisoskuse arendamise avaram eesmärk on kujundada kriitilist teabekasutajat. Kirjutamisoskust arendatakse erineva eesmärgi ja ülesehitusega tekstide loomise kaudu, õpetades viitama, tsiteerima, refereerima ning kirjutama alustekstide põhjal. Kirjutamispädevuse eeldus on hea õigekirjaoskus. Kõnelemisoskus tähendab nii oskust esineda kui ka valida suhtlusolukorrast ning vestluspartnerist lähtuvalt sobiv toon ja stiil. Kuulamisoskuse arendamise eesmärk on mõista vestluspartnerit ja esinejat, tunda suulistes meediakanalites ära faktiinfo ja arvamus ning mõjutamine ja manipuleerimine; olla valmis esitama täpsustavaid küsimusi ning vastuväiteid.

1.1.3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) väljendab ennast nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normide järgi;
2) valib suhtluskanaleid ning väljendusvahendeid, lähtudes funktsionaalsetest, eetilistest ja esteetilistest kaalutlustest;
3) oskab tekstide loomiseks leida, kriitiliselt hinnata ja kasutada eri laadi teabeallikaid;
4) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;
5) analüüsib ja hindab kriitiliselt avalikke tekste ning tunneb tekstide mõjutusvahendeid;
6) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja info allikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.

1.1.4. Kursuste õpitulemused ja õppesisu

I kursus „Keel ja ühiskond“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) mõistab ja oskab analüüsida keele rolli, funktsioone ning tähendust ühiskonnas;
2) mõistab allkeelte ja keele varieerumise olemust;
3) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ning etiketti;
4) oskab nimetada ajastuomaseid keelenähtusi.
5) valdab eesti kirjakeelt ja vaartustab korrektset keelekasutust;
6) teab keelest raakimiseks vajalikke moisteid;
7) teab keele struktuuri üldiselt ja eesti keele struktuuri iseärasusi;
8) teab üldjoontes eesti keele fonoloogilist, morfoloogilist ja süntaktilist analuusi;
9) teab soome-ugri ja indo-euroopa keelkonna tähtsamaid keeli;
10) teab suulise ja kirjaliku kõne erinevusi;
11) teab eri tekstide tunnuseid ja ülesehitusprintsiipe;
12) oskab keelenähtusi võrrelda ja nende üle arutleda;
13) oskab leida, korrastada ning kasutada teavet suuliste ja kirjalike tekstide koostamisel;
14) oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
15) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale.

Õppesisu

Keele ülesanded: infovahetus, suhteloome, identiteedi väljendamine, maailmapildi kujundamine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Graafilised üldistused (joonised, tabelid, skeemid). Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamine tekstis. Kunst ja keel.

Eesti keele eripära: häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormistik, lausetüübid ja sõnajärg, sõnamoodustus.

Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Euroopa ning maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid saksa, vene, inglise ja soome keelega. Keele varieerumine ning muutumine.

Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirjakeel ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ning sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent.

Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatus ja tulevik.

II kursus „Meedia ja mõjutamine“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) valdab ettekujutust lihtsamast kommunikatsioonimudelist ning meedia rollist infoühiskonnas;
2) tunneb meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ning meediateksti vastuvõtu eripära;
3) analüüsib verbaalset teksti visuaalses ja audiovisuaalses kontekstis;
4) oskab sõnastada teksti sõnumit, leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis;
5) eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast;
6) tunneb meediatekstis ära argumendid ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted;
7) analüüsib kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit.

8) oskab koguda ja kasutada infot eri tekstide loomiseks;
9) oskab argumenteeritult väljendada oma seisukohti ja neid kirjas kaitsta.

Õppesisu

Kommunikatsioon. Lihtsaim kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused. Infoühiskond, demokraatliku infoühiskonna iseloomulikud jooned. Lühiülevaade meedia ajaloost. Meediakanalid. Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia.

Tekstiliigid. Tekst ja kontekst. Meediateksti vastuvõtu eripära. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide usaldusväärsus.

Meedia kui diskursuse kujundaja. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Demagoogia- ja manipulatsioonivõtted; keeleline manipulatsioon. Meediaeetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ning argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis.

Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ning tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine.

III kursus „Teksti keel ja stiil“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
2) koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; teadustekstid jt);
3) seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme;
4) tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis;
5) oskab toimetada oma teksti.
6) valdab eesti kirjakeelt ja väärtustab korrektset keelekasutust;
7) mõistab keeldehoolde vajalikkust ja väärtustab korrektset keelekasutust;
8) teab emakeele sõnavara ja grammatikavahendite stiiliväärtust;
9) oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
10) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
11) oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

Õppesisu

Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel). Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekstiliigid. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused.

Stiil ja stilistika. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika.

Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus.

Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevalikud.

Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine.

Teadustekst. Uurimiseesmärgi ja hüpoteesi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguviited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat.

IV kursus „Praktiline eesti keel I“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
2) koostab levinumaid tarbetekste;
3) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati;
4) tunneb põhilisi infootsingu võimalusi (sh elektroonilisi) ning oskab kasutada neis leiduvat infot oma tekstides;
5) võtab kuuldut ja loetut kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;
6) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid.
7) mõistab keeldehoolde vajalikkust ja väärtustab korrektset keelekasutust;
8) teab emakeele sõnavara ja grammatikavahendite stiiliväärtust;
9) oskab ennast loovalt ja argumenteeritult väljendada;
10) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
11) oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad:

1) kursusega „Keel ja ühiskond“ seostuvad teemad;
2) kirjanduskursustega seostuvad teemad;
3) õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine. Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon.

Kirjutamine. Tarbetekstid: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kaebus, kiri ja e-kiri jt. Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel. Arvamusteksti kirjutamine alusteksti põhjal. Kokkuvõtte koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine. Seotud ja sidumata tekstide (nimestikud, graafikud, tabelid jm) mõistmine. Info otsing erinevatest allikatest. Süstemaatiline sõnavaraarendus (nt harvem sõnavara, sõnamoodustus, sõnavara täiendamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine. Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis, suhtluspartneri mõistmine dialoogis. Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine.

V kursus „Praktiline eesti keel II“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti;
2) suudab jälgida suulist mõttearendust ning esitada ettekandjale küsimusi;
3) oskab analüüsida meediatekste ning teha eri allikaist pärineva info ja arutluskäikude põhjal kokkuvõtet;
4) oskab kirjutada arvamuslugu ja retsensiooni, vältides plagiaati;

5) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid.
6) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
7) oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad:

1) kursusega „Meedia ja mõjutamine“ seostuvad teemad;
2) kirjanduskursustega seostuvad teemad;
3) õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine. Suuline suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist. Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine.

Kirjutamine. Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava. Mitme allika põhjal kokkuvõtte ja referaadi kirjutamine. Ajakirjandustekstide koostamine: arvamuslugu, retsensioon, pressiteade. Veebitekstide koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine. Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertekstilise) tähenduse mõistmine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine. Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal elektrooniliste otsingustrateegiate kasutamine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine).

Kuulamine. Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine.

VI kursus „Praktiline eesti keel III“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) oskab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust;
2) oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti;
3) oskab konspekteerida suulist esitust;
4) oskab edastada eri allikaist saadud infot ja arutluskäike ning siduda neid oma hinnangute ja seisukohtadega;
5) oskab koostada tarbetekste;
6) tunneb teadusstiili tunnuseid ning koostab eakohast teadusteksti, vältides plagiaati;
7) kasutab elektroonilisi teabeotsinguid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust;
8) valdab eesti kirjakeelt.
9) järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid.
10) oskab valida väljendusvahendeid vastavalt suhtlusolukorrale;
11) oskab kasutada keelekäsiraamatuid tekstide koostamisel ja korrigeerimisel.

Õppesisu

Kõnearendus-, lugemis-, kuulamis- ja kirjutamisteemad:

1) kursusega „Teksti keel ja stiil“ seostuvad teemad;
2) kirjanduskursustega seostuvad teemad;
3) õppekava läbivad teemad.

Kõnelemine. Keeleline väljendusrikkus mõtteid, tundeid ja hinnanguid väljendades. Stiilivahendite kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses.

Kirjutamine. Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal. Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine.

Lugemine. Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine. Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Teabeotsingu oskuste tõhustamine.

Kuulamine. Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekteerimine. Väitluse juhtimine ning seal esile kerkinud argumentidest kokkuvõtte tegemine.

1.1.5. Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusesk.

2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid, seletavaid sõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.

3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskondi ning õppematerjale ja –vahendeid, sh netisõnaraamatuid (http://www.eki.ee/dict/qs/; http://www.filosoft.ee/gene_et/; http://www.geenius.eu/sonastik/eesti-keele-seletav-sonaraamat.).

1.1.6. Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Teadvustab massiteabevahendite rolli kultuuri- ja ühiskondlikes protsessides ning mõistab nende kasutamise vajalikkust; oskab tekste (sh meediatekste ja reklaami) analüüsida ning kriitiliselt hinnata, saades aru autori kavatsusest ning osates eristada usutavat ja ebausutavat infot; õpib õigesti valima keelendeid, luues mitmesuguse eesmärgiseadega suulisi või kirjalikke tekste; täiustab oskust oma seisukohta õigesti ja veenvalt väljendada;

1.1.7. Hindamine

Kujudav hindamine

Kujundava hindamisena mõistetakse õppe kestel toimuvat hindamist, mille käigus analüüsitakse õpilase teadmisi, oskusi, hoiakuid, väärtushinnanguid ja käitumist, antakse tagasiset õpilase seniste tulemuste ning vajakajäämiste kohta, innustatakse ja suunatakse õpilast edasisel õppimisel ning kavandatakse edasise õppimise eesmärgid ja teed. Kujundav hindamine keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Tagasiside kirjeldab õigel ajal ja võimalikult täpselt õpilase tugevaid külgi ja vajakajäämisi ning sisaldab ettepanekuid edaspidisteks tegevusteks, mis toetavad õpilase arengut.

Õppetunni või muu õppetegevuse vältel saab õpilane õpetajalt, kaaslastelt või enesehinnangu abil enamasti suulist või kirjalikku sõnalit tagasisidet õppeainet ja ainevaldkonna puudutavate teadmiste ja oskuste ent ka käitumise, hoiakute ning väärtushinnangute kohta.

Hindamisel lähtutakse NVRK hindamisjuhendist**.**

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätteist. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised. Tähtsal kohal on õpilast toetav kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas.

2. Kirjandus

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;
2) väärtustab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat;
3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat ning kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;
4) loeb nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);
6) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;
7) kujundab endast teadlikku lugejat, kes kirjanduse toel arendab oma eetilisi ja esteetilisi väärtushinnanguid ning maailmavaadet;
8) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja info allikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.

Üldpädevused							Õppesisu
Kultuuri- ja väärtuspädevus	**Sotsiaalne js kodanikupädevus**	**Enesemääratluspädevus**	**Õpipädevus**	**Suhtluspädevus**	**Matemaati-, loodusteduste- ja tehnoloogiaalne kapädevus**	**Ettevõtlikkuspädevus**	**I kursus „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“**
X				X			**Autorikeskne lähenemine kirjandusele.** Autori ja teose seosed, elu- ja loomingulooliisus, positivism kirjandusuurimises. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teoses. Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine.
X				X			**Lugejakeskne lähenemine kirjandusele.** Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkodlik või sotsiaal-

							kultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk mudellugeja. Individuaalne ja rühmalugemine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused, lugemismuljed ja –nauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika
X				X			**Tekstikeskne vaatenurk kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine.** Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus.
X				X			**Teos kui struktuurne tervik.** Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig, püant. Vaatepunkt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused), põhiidee. Teose stiil. Autobiograafia. Päevik. Reisikiri.
X				X			**Tekstikeskne vaatenurk kirjandusele. Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine.** **Luule ja lüürika olemus.** Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt.
X				X			**Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus.**

							Luule kui värsskõne. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refrään. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ja riim (alg- ja lõppriim). Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Kõlakujundid: hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus, kõlasümboolika. Kõnekujundid: epitee, võrdlus, metafoor, isikustamine, sümbol, allegooria, metonüümia, hüperbool, oksüümoron, ellips. Lausekujundid: kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire.
X				X			**Käsitletavaid mõisteid:** allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk, huumor, iroonia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöö, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõõt.
X				X			**Käsitletavaid autoreid:** Ernest Hemingway, Hermann Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Anton Tšehhov, Oscar Wilde, Virginia Woolf jt. August Gailit, Mehis Heinsaar, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Peet Vallak, Tõnu Õnnepalu, Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora

							Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt.
X				X			**Terviklikult käsitletavad teosed:** **Friderberg Tuglas „Novellid“** **Edgar Allan Poe** **Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees“** **E. Vilde „Mahtra sõda“, „Pisuhänd“** **Marie Under (või mõne teise eesti autori) luuletuskogu**
							II kursus „Kirjandus antiigist 19.sajandini“
X				X			Kultuuri mõiste.
X				X			Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt).
X				X			Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. Piibel kui kirjanduse alustekst.
X				X			Keskaja kirjandus
X				X			Renessansskirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William Shakespeare, Miguel de Cervantes jt).
X				X			Barokk-kirjandus (Pedro Calderón).
X				X			Klassitsistlik kirjandus (Molière).
X				X			Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire,

							Johann Wolfgang Goethe jt).
X				X			Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt).
X				X			Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt).
X				X			Estetism (Oscar Wilde).
X				X			Romantismijärgne luule, sümbolism (Walt Whitman või Charles Baudelaire või Rainer Maria Rilke või Eino Leino või Rabindranath Tagore jt).
X				X			Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt).
X				X			Eesti kirjanduse lätetel. Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Lydia Koidula jt).
X				X			Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde).
X				X			**Mõisted** antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utoopia, valgustus.
X				X			**Valik arutlusteemasid.** Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse: arhetüüpsed teemad ja motiivid, arhetüüpsed

							süžeed ja tegelased. Karakterite individuaalsus. Inimlikud voorused ning pahed, väärtused ja puudused. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Jumalausu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ning konfliktid. Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis. Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur. Looduse kujutamine kirjanduses. Loomuliku ja haritud inimese ideaal. Mõistuse ning tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ning idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Ühiskonnaolude kriitika jne.
							III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“ 11.klass
X				X			**Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste** Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus.
X				X			**Eepika**

							Mõisted - eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünd ja muutused. Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe“ või Selma Lagerlöf „Gösta Berlingi saaga“ või Prosper Mérimée „Carmen“ või George Sand „Väike Fadette“. Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“ või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ või Gustave Flaubert „Madame Bovary“ või Stendhal „Punane ja must“ või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“. Romaani alaliigid. Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“ või August Gailit „Ekke Moor“. Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“ või „Paigallend“ või Mats Traat „Tants aurukatla ümber“. Psühholoogiline romaan: Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ või Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“ või Gert Helbemäe „Ohvrilaev“. Maagilis-realistlik romaan: Gabriel García Márquez „Sada aastat üksildust“ või Toni Morrison „Armas“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“. Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“ või Boris Vian „Päevade vaht“ või Doris Lessing „Viies laps“ või Mats Traat „Inger“. Modernistlik romaan: Franz Kafka „Metamorfoos“ või Karl Ristikivi „Hingede öö“ või Mati Unt „Sügisball“.

							Postmodernistlik romaan: Margaret Atwood „Teenijanna lugu“ või John Fowles „Maag“ või Kurt Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“ või Mati Unt „Doonori meelespea“ või Wimberg „Lipamäe“. Novell (Giovanni Boccaccio või Edgar Allan Poe või William Faulkner või Thomas Mann või Jorge Luis Borges; Jaan Oks või Friedebert Tuglas või Arvo Valton või Ervin Õunapuu jt). Miniatuur (Friedebert Tuglas või Anton Hansen Tammsaare jt). Elulookirjandus, memuaarid (Oskar Luts või Voldemar Panso jt).
X				X			**Lüürika ja lüroeepika** Mõisted - ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poeem, sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss. Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt. Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt. Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.
X				X			**Dramaatika** Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama. Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet“ või Anton Hansen Tammsaare „Juudit“.

							Komöödia: Molière „Tartuffe“ või Andrus Kivirähk „Voldemar“. Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja“ või „Metspart“ või Bernard-Marie Koltès „Roberto Zucco“.
X				X			**Mõisted** Ajalooline romaan, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroeepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poeem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism, romaan, romantism, sonett, sümbolism, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm.
X				X			**Terviklikult käsitletavad teosed** Õpilane loeb vähemalt neli tervikteost, valides nii eepika kui ka dramaatika hulgast, ning ühe eesti autori luuletuskogu. **Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“ I ja II osa.** **August Gailit „Ekke Moor“.** **Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“** **Friderberg Tuglas novellid „Suveöö armastus“, „Popi ja Huhuu“ jne.** **Jaan Kross „Keisri hull“** **Anton Hansen Tammsaare „Juudit“.** **Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.**
							IV kursus „20. sajandi kirjandus”

X				X			**20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad.** Modernistlik luule. Sümbolism (Aleksandr Blok). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažism (Thomas Stearns Eliot). Sürrealism (Federico García Lorca). Akmeism (Anna Ahmatova). Modernistlik proosa (James Joyce või Franz Kafka või Marcel Proust või Knut Hamsun või Herman Hesse või Virginia Woolf või William Faulkner või Mihhail Bulgakov või Vladimir Nabokov või Kurt Vonnegut või Jerome David Salinger või Mika Waltari jt). „Kadunud põlvkond“ (Ernest Hemingway või Erich Maria Remarque või F. Scott Fitzgerald). Eksistentsialism (Jean-Paul Sartre või Albert Camus). Modernistlik draama (Maurice Maeterlinck või Luigi Pirandello või Bertolt Brecht või Samuel Beckett või Eugène Ionesco või Tennessee Williams või Edward Albee jt). Maagiline realism, postmodernism (Jorge Luis Borges või Gabriel García Márquez või Milan Kundera või Umberto Eco või Günter Grass jt)..
X				X			**20. sajandi eesti luule.** Noor-Eesti rühmituse euroopaliku kultuuri taotlus ja luuleuuendus. Uusromantism. Gustav Suitsu sotsiaalne kujundlikkus. Ernst Enno sümbolistlikkus või Villem Ridala impressionistlikkus. Siuru rühmituse meelelisus. Tarapita ekspressionistlikkus. Marie Underi luuletemaatika arengusuundi. Henrik Visnapuu armu- ja isamaalüürika. Arbujate põhihoiakuid. Betti Alveri mõtte- ja väljendusselgus.

							Heiti Talviku nägemuslikkus. Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad. Kalju Lepiku rahvuslikkus või Bernard Kangro mütopoeesia. Ilmar Laabani või Andres Ehini sürrealism. Stalinistlik luule. Sulaaja luule. Modernism 1960.–1970. aastate luules. Ain Kaalepi vormikultuur. Artur Alliksaare või Juhan Viidingu keelemängud. Kassetipõlvkond: illusioonid ja tegelikkus. Paul-Eerik Rummo valu ja tõetaotlus. Jaan Kaplinski harmooniaotsingud. Hando Runneli rahvuslikkus. Viivi Luige uussümbolism. Luule poliitiline alltekst. Doris Kareva või Indrek Hirve armastusluule.
X				X			**Modernistlik proosa.** James Joyce, Franz Kafka, Marcel Proust, Knut Hamsun, Herman Hesse, Virginia Woolf, William Faulkner, Mihhail Bulgakov, Vladimir Nabokov, Kurt Vonnegut, Jerome David Salinger, Mika Waltari, Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque, F. Scott Fitzgerald, Jean-Paul Sartre, Albert Camus. Maagiline realism, postmodernism. Jorge Luis Borges, Gabriel García Márquez, Milan Kundera, Umberto Eco, Günter Grass jt.
X				X			**20. sajandi eesti proosa.** Friedebert Tuglase uussümbolistlik novell või Jaan Oksa ekspressiivne novell või Peet Vallaku uusrealistlik novell. August Gailiti uusromantiline 24 romaan. Anton Hansen Tammsaare romaanid. Pagulasproosa tähtsamad autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad: Gert

							Helbemäe või Ain Kalmus või Bernard Kangro või Albert Kivikas või August Mälk või Karl Ristikivi või Ilmar Talve või Valev Uibopuu või Arved Viirlaid või Helga Nõu jt. 1960.–1980. aastate proosa muutused. Mats Traadi talupojaromaanid. Jaan Krossi ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk. Mati Unt või Arvo Valton. 1970.–1980. aastate uus põlvkond. Mihkel Muti irooniline romaan. Olmerealism.
X				X			**20. sajandi eesti draama.** Eduard Vilde näidendid või August Kitzbergi draamad või Oskar Lutsu külakomöödia. Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad. Juhan Smuuli žanrileidlikkus. 1960.–1970. aastate teatriuuendus. Väärtuste kriis Enn Vetemaa näidendites. 1980. aastate vastupanuhoiakud. Ajaloopöörised, rahvas, mälu ja identiteet Jaan Kruusvalli või Madis Kõivu näidendites.
X				X			**Arutlusteemasid** Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde. Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele. Huvi müstilise, ilusa ja erakordse vastu. Kirjanduse aines: elamused, kogemused, aimused, unenäod. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse. Nüüdisaegsed müüdid. Folkloorne pärand autoriloomingus. Filosoofia ja kirjanduse läbipõimutus. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus

							ning tsensuur. Loomisprotsessi ja inimese sisemaailma kujutamine. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ning rikastajana. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitilised vastuolud. Inimpsüühika kujutamine, eksistentsi piirolud. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika, traagika, dramatism ning tragikoomika. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas. Kirjandus ja vähemused. Mineviku ja nüüdisaja probleemide põimumine. Põlvkondlikud püüdlused ning ideaalid. Rahvuslik identiteet ja globaliseeruv maailm. Keele ja stiili ilu. Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon. Kirjaniku positsioon ning vastutus ühiskonnas. Kirjaniku ja lugeja vahekorra muutumine. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Euroopa kirjandus eetiliste ning humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ning võrdlusi jt.
X				X			**Mõisted** Absurdidraama, absurditeater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus, postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism.
							V kursus „Uuem kirjandus“
X				X			**I Eesti nüüdisluule** Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „põrandaalune“ ja

							punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv. Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves. Sotsiaalne vabavärss: Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt. 21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnn
X				X			**Luulenäiteid uuemast maailmakirjandusest.** Guntars Godiņš, Harvey Lee Hix, Juris Kronbergs, Lassi Nummi, Wisława Szymborska jt.
X				X			**II Eesti nüüdisproosa** 1990. aastate alguse muutused ühiskonnas ja kirjanduselus. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas. Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“ või „Ajaloo ilu“. Muutunud teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Öös on asju“ või Peeter Sauter „Indigo“ või Jaan Undusk „Kuum“. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik“ või Ene Mihkelson „Katkuhaud“ või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis“. Eestlaste paroodia ja eneseiroonia: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“ või Kaur Kender „Yuppiejumal“.

							Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlvest „Hobune eikusagilt“, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Ervin Õunapuu „Eesti gootika“; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt. Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt. Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu. Kirjanike veebipäevikud.
	X			X			**III Eesti nüüdisdraama** Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama: Madis Kõiv. Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk. Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte. Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk. Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi. Uusim näitekirjandus.
X				X			**Uuem draama maailmakirjanduses.** Harold Pinter, Tom Stoppard jt.
							VI Uuem maailmakirjandus (luule, proosa, draama) Luule: Guntars Godiņš „Öö päike“ või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend“ või Juris Kronbergs „Maa-alune luule“ või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“ või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed“ jt.

							Proosa: Michael Cunningham „Tunnid“ või Jostein Gaarder „Sophie maailm“ või Nick Hornby „Maoli“ või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju“ või Nora Ikstena „Elu pühitsus“ või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“ või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha“ või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm“ või Cormack McCarthy „Tee“ või Ian McEwan „Tsementaed“ või Toni Morrison „Armas“ või Haruki Murakami „Norra mets“ või Sofi Oksanen „Puhastus“ või Orhan Pamuk „Lumi“ või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“ või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal“ või Jeanette Winterson „Taak“ jt. Draama: Harold Pinter „Majahoidja“ jt.
X				X			**Mõisted:** absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, iroonia, kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss, veebikirjandus.
X				X			**Terviklikult käsitletavad teosed:** Õpilane loeb läbi vähemalt kolm tänapäeva kirjanduse proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, lisaks ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose **Anton Hansen Tammsaare romaanid. „Tõde ja õigus“ I ja II osa.** **A. Kiviräh „Rehepapp“** **Tõnu Õnnepalu „Piiririik“**

							Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad. **Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra**

Ainevaldkonna „Keel ja kirjandus“ pädevused

Valdkonnapädevused												
oskab tuua näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta	teab eesti kirjanduse peamisi arengusuundi ning tähtsamaid autoreid ja teoseid	oskab avada oluliste teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja	oskab loetut mõtestada nii selle loomisaja kontekstis kui ka leida paralleele nüüdisajaga	teab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust ja oskab neid ilukirjandusteose poeetikat analüüsides kasutada	mõistab ilukirjandusliku keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga	oskab leida proosa- või draamateksti teema, sõnastada probleemi ja peamõtte, iseloomustada	oskab iseloomustada ja võrrelda teose tegelasi, analüüsida nende omavahelisi suhteid ning	oskab ilukirjandusteksti kasutades nii suuliselt kui ka kirjalikult argumenteerida, oma seisukohti	eristab kunstiväärtuslikku kirjandust meelelahutusest	oskab võrrelda eri kunstiliike ning tuua näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeele erinevuste kohta	märkab teostes peituvaid eetilisi, esteetilisi ja humaanseid väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab	**I kursus** **„ Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine “**

X			X	X	X			X	X	X		**Kirjanduse olemus ja roll.** Ilukirjandus kui sõnakunst. Fiktsionaalsus ja faktuaalsus. Kirjandusteose väärtus. Kirjandus kui inimese sise-ja välismaailma kujutaja. Kirjandus kui maailma avaja, väljendaja ning uute seoste looja. Kirjandus kui eetiliste ja esteetiliste tõekspidamiste kujundaja.
X			X	X	X			X	X	X		**Autorikeskne lähenemine kirjandusele.** Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus, positivism kirjandusuurimises. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teoses. Autori kuulumine koolkonda või rühmitusse, koht ajastus, traditsioonis, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine.
v				X								**Lugejakeskne lähenemine kirjandusele.** Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkodlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus. Ideaalne ehk

												mudellugeja. Individuaalne ja rühmalugemine. Lugemismudelid: mõistmisvõimaluste paljus, eri lahenduste dialoog. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused, lugemismuljed ja –nauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika
X			X	X	X							**Proosateksti analüüs ja tõlgendamine.** Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narrativ, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool. Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol, moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus.
	X			X	X	X						**Teos kui struktuurne tervik.**

												Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig, püant. Vaatepunkt. Teose probleemistik (küsimused) ja ideestik (vastused), põhiidee. Teose stiil. Autobiograafia. Päevik. Reisikiri.
		X			X	X	X			X		**Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine.** **Luule ja lüürika olemus.** Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt.
X			X	X	X			X				**Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus.** Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refrään. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte. Luulekeele kujundlikkus, musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ja riim (alg- ja lõppriim). Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Kõlakujundid: hääliku- ja sõnakordused, helijäljendus, kõlasümboolika. Kõnekujundid: epitee, võrdlus, metafoor, isikustamine, sümbol, allegooria, metonüümia, hüperbool, oksüümoron, ellips.

												Lausekujundid: kordus, mõttekordus, astendus, retooriline küsimus, väljajätt, sõnamäng, siire.
		X	X	X			X					**Terviklikult käsitletavad teosed:** **Friderberg Tuglas „Novellid“** **Edgar Allan Poe** **Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees“** **E. Vilde „Mahtra sõda“, „Pisuhänd“** **Marie Under (või mõne teise eesti autori) luuletuskogu**
X	X	X			X		X	X				**II kursus „Kirjandus antiigist 19.sajandini“**
X	X	X			X		X	X				Kultuuri mõiste.
X	X	X			X		X	X				Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt).
X	X	X			X		X	X				Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. Piibel kui kirjanduse alustekst.
X	X	X			X		X	X				Keskaja kirjandus
X	X	X			X		X	X				Renessansskirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William Shakespeare, Miguel de Cervantes jt).

			X	X	X			X		X		Barokk-kirjandus (Pedro Calderón).
			X	X	X			X		X		Klassitsistlik kirjandus (Molière).
			X	X	X			X		X		Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire, Johann Wolfgang Goethe jt).
			X	X	X			X		X		Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt).
			X	X	X			X		X		Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt).
			X	X	X			X		X		Estetism (Oscar Wilde).
			X	X	X			X		X		Romantismijärgne luule, sümbolism (Walt Whitman või Charles Baudelaire või Rainer Maria Rilke või Eino Leino või Rabindranath Tagore jt).
			X	X	X			X		X		Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt).
	X	X	X			X		X				Eesti kirjanduse lätetel. Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald,

												Lydia Koidula jt).
	X	X	X			X		X				Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde).
	X	X	X			X		X				**Mõisted** antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utoopia, valgustus.
	X	X	X			X		X				**Valik arutlusteemasid.** Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse: arhetüüpsed teemad ja motiivid, arhetüüpsed süžeed ja tegelased. Karakterite individuaalsus. Inimlikud voorused ning pahed, väärtused ja puudused. Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Jumalausu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ning konfliktid. Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis. Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur. Looduse kujutamine kirjanduses. Loomuliku ja

												haritud inimese ideaal. Mõistuse ning tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ning idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Ühiskonnaolude kriitika jne.
												III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja -žanrid“ 11.klass
X	X	X			X							**Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste** Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu ja -žanri stiil. Kirjandusteose stiil kui mõtte ühtsus ja väljendusvahendite korrastatus.
X	X	X			X							**Eepika** Mõisted - eepos, romaan, novell, jutustus, miniatuur. Romaani sünd ja muutused. Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe“ või Selma Lagerlöf „Gösta Berlingi saaga“ või Prosper Mérimée „Carmen“ või George Sand „Väike Fadette“.

												Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“ või Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“ või Gustave Flaubert „Madame Bovary“ või Stendhal „Punane ja must“ või Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“. Romaani alaliigid. Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“ või August Gailit „Ekke Moor“. Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“ või „Paigallend“ või Mats Traat „Tants aurukatla ümber“. Psühholoogiline romaan: Virginia Woolf „Tuletorni juurde“ või Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“ või Gert Helbemäe „Ohvrilaev“. Maagilis-realistlik romaan: Gabriel García Márquez „Sada aastat üksildust“ või Toni Morrison „Armas“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“. Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“ või Boris Vian „Päevade vaht“ või Doris Lessing „Viies laps“ või Mats Traat „Inger“. Modernistlik romaan: Franz Kafka „Metamorfoos“ või Karl Ristikivi „Hingede öö“ või Mati Unt „Sügisball“. Postmodernistlik romaan: Margaret Atwood

												„Teenijanna lugu“ või John Fowles „Maag“ või Kurt Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“ või Mati Unt „Doonori meelespea“ või Wimberg „Lipamäe“. Novell (Giovanni Boccaccio või Edgar Allan Poe või William Faulkner või Thomas Mann või Jorge Luis Borges; Jaan Oks või Friedebert Tuglas või Arvo Valton või Ervin Õunapuu jt). Miniatuur (Friedebert Tuglas või Anton Hansen Tammsaare jt). Elulookirjandus, memuaarid (Oskar Luts või Voldemar Panso jt).
		X	X	X			X		X	X		**Lüürika ja lüroeepika** Mõisted - ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poeem, sonett, valm. Salmidega ja salmideta luule. Vabavärss. Sonett: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro jt. Modernistlik luule: Betti Alver, Heiti Talvik jt. Vabavärss: Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo jt. Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.
		X	X	X			X		X	X		**Dramaatika** Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia.

												Draama alaliigid: karakterdraama, psühholoogiline draama, olmedraama, ideedraama, ajalooline draama. Tragöödia: William Shakespeare „Hamlet“ või Anton Hansen Tammsaare „Juudit“. Komöödia: Molière „Tartuffe“ või Andrus Kivirähk „Voldemar“. Draama: Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa) või Henrik Ibsen „Nukumaja“ või „Metspart“ või Bernard-Marie Koltès „Roberto Zucco“.
X	X	X			X		X					**Mõisted** Ajalooline romaan, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroeepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poeem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism, romaan, romantism, sonett, sümbolism, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm.
X	X	X			X		X					**Terviklikult käsitletavad teosed** Õpilane loeb vähemalt neli tervikteost, valides nii eepika kui ka dramaatika hulgast, ning ühe eesti autori luuletuskogu. **Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“ I ja II osa.** **August Gailit „Ekke Moor“.** **Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“**

												Friderberg Tuglas novellid „Suveöö armastus“, „Popi ja Huhuu“ jne. **Jaan Kross „Keisri hull“** **Anton Hansen Tammsaare „Juudit“.** **Laululine luule: Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.**
												IV kursus „20. sajandi kirjandus”
			X	X	X			X		X	X	**20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad.** Modernistlik luule. Sümbolism (Aleksandr Blok). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažism (Thomas Stearns Eliot). Sürrealism (Federico García Lorca). Akmeism (Anna Ahmatova). Modernistlik proosa (James Joyce või Franz Kafka või Marcel Proust või Knut Hamsun või Herman Hesse või Virginia Woolf või William Faulkner või Mihhail Bulgakov või Vladimir Nabokov või Kurt Vonnegut või Jerome David Salinger või Mika Waltari jt). „Kadunud põlvkond“ (Ernest Hemingway või Erich Maria Remarque või F. Scott Fitzgerald).

												Eksistentsialism (Jean-Paul Sartre või Albert Camus). Modernistlik draama (Maurice Maeterlinck või Luigi Pirandello või Bertolt Brecht või Samuel Beckett või Eugène Ionesco või Tennessee Williams või Edward Albee jt). Maagiline realism, postmodernism (Jorge Luis Borges või Gabriel García Márquez või Milan Kundera või Umberto Eco või Günter Grass jt)..
			X	X	X			X		X	X	**20. sajandi eesti luule.** Noor-Eesti rühmituse euroopaliku kultuuri taotlus ja luuleuuendus. Uusromantism. Gustav Suitsu sotsiaalne kujundlikkus. Ernst Enno sümbolistlikkus või Villem Ridala impressionistlikkus. Siuru rühmituse meelelisus. Tarapita ekspressionistlikkus. Marie Underi luuletemaatika arengusuundi. Henrik Visnapuu armu- ja isamaalüürika. Arbujate põhihoiakuid. Betti Alveri mõtte- ja väljendusselgus. Heiti Talviku nägemuslikkus. Pagulasluule tähtsamad autorid ja põhiteemad. Kalju Lepiku rahvuslikkus või Bernard Kangro mütopoeesia. Ilmar Laabani või Andres Ehini sürrealism. Stalinistlik luule. Sulaaja luule. Modernism 1960.–1970. aastate luules. Ain Kaalepi vormikultuur.

												Artur Alliksaare või Juhan Viidingu keelemängud. Kassetipõlvkond: illusioonid ja tegelikkus. Paul-Eerik Rummo valu ja tõetaotlus. Jaan Kaplinski harmooniaotsingud. Hando Runneli rahvuslikkus. Viivi Luige uussümbolism. Luule poliitiline alltekst. Doris Kareva või Indrek Hirve armastusluule.
	X	X	X			X						**Modernistlik proosa.** James Joyce, Franz Kafka, Marcel Proust, Knut Hamsun, Herman Hesse, Virginia Woolf, William Faulkner, Mihhail Bulgakov, Vladimir Nabokov, Kurt Vonnegut, Jerome David Salinger, Mika Waltari, Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque, F. Scott Fitzgerald, Jean-Paul Sartre, Albert Camus. Maagiline realism, postmodernism. Jorge Luis Borges, Gabriel García Márquez, Milan Kundera, Umberto Eco, Günter Grass jt.
	X	X	X			X						**20. sajandi eesti proosa.** Friedebert Tuglase uussümbolistlik novell või Jaan Oksa ekspressiivne novell või Peet Vallaku uusrealistlik novell. August Gailiti uusromantiline 24 romaan. Anton Hansen Tammsaare romaanid. Pagulasproosa tähtsamad autorid ja teosed, žanrid ja põhiteemad: Gert Helbemäe või Ain Kalmus või Bernard Kangro või Albert Kivikas

												või August Mälk või Karl Ristikivi või Ilmar Talve või Valev Uibopuu või Arved Viirlaid või Helga Nõu jt. 1960.–1980. aastate proosa muutused. Mats Traadi talupojaromaanid. Jaan Krossi ajaloolised ja eluloolised romaanid. Proosa uuenduslikkus: sisemonoloog, eksistentsiaalsus, võõrandumine, grotesk. Mati Unt või Arvo Valton. 1970.–1980. aastate uus põlvkond. Mihkel Muti irooniline romaan. Olmerealism.
	X	X	X			X						**20. sajandi eesti draama.** Eduard Vilde näidendid või August Kitzbergi draamad või Oskar Lutsu külakomöödia. Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad. Juhan Smuuli žanrileidlikkus. 1960.–1970. aastate teatriuuendus. Väärtuste kriis Enn Vetemaa näidendites. 1980. aastate vastupanuhoiakud. Ajaloopöörised, rahvas, mälu ja identiteet Jaan Kruusvalli või Madis Kõivu näidendites.
			X	X	X			X				**Arutlusteemasid** Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde. Kirjanduslikud sisu- ja

												vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele. Huvi müstilise, ilusa ja erakordse vastu. Kirjanduse aines: elamused, kogemused, aimused, unenäod. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse. Nüüdisaegsed müüdid. Folkloorne pärand autoriloomingus. Filosoofia ja kirjanduse läbipõimutus. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ning tsensuur. Loomisprotsessi ja inimese sisemaailma kujutamine. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ning rikastajana. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitilised vastuolud. Inimpsüühika kujutamine, eksistentsi piirolud. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika, traagika, dramatism ning tragikoomika. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas. Kirjandus ja vähemused. Mineviku ja nüüdisaja probleemide põimumine. Põlvkondlikud püüdlused ning ideaalid. Rahvuslik identiteet ja globaliseeruv maailm. Keele ja stiili ilu. Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon. Kirjaniku positsioon ning vastutus ühiskonnas. Kirjaniku ja lugeja vahekorra muutumine. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Euroopa kirjandus eetiliste ning humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ning võrdlusi jt.

			X	X	X			X				**Mõisted** Absurdidraama, absurditeater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus, postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism.
												V kursus „Uuem kirjandus“
X	X	X			X							**I Eesti nüüdisluule** Murranguaastate sõnavabadus. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. „põrandaalune“ ja punkluule: Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky. Etnofuturism: Kauksi Ülle, Jan Rahman jt. Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra. Intertekstuaalne luule: Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv. Lauldav luule: Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves. Sotsiaalne vabavärss: Toomas Liiv, Kalev

												Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste jt. 21. sajandi luule otsingud: Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnn
X	X	X			X							**Luulenäiteid uuemast maailmakirjandusest.** Guntars Godiņš, Harvey Lee Hix, Juris Kronbergs, Lassi Nummi, Wisława Szymborska jt.
X	X	X			X							**II Eesti nüüdisproosa** 1990. aastate alguse muutused ühiskonnas ja kirjanduselus. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas. Uuema proosakirjanduse algus: Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“ või „Ajaloo ilu“. Muutunud teemad ja vaatepunktid: Mati Unt „Öös on asju“ või Peeter Sauter „Indigo“ või Jaan Undusk „Kuum“. Eneseotsingud ja moodsa tsivilisatsiooni hälbed: Emil Tode (Tõnu Õnnepalu) „Piiririik“ või Ene Mihkelson „Katkuhaud“ või Nikolai Baturin „Sõnajalg kivis“. Eestlaste paroodia ja eneseiroonia: Andrus Kivirähk „Rehepapp“ või Mihkel Mutt „Rahvusvaheline mees“ või Kaur Kender „Yuppiejumal“. Uusim lühiproosa: Tuglase novelliauhinna laureaadid; Jüri Ehlvest „Hobune eikusagilt“, Mehis Heinsaar „Vanameeste näppaja“, Ervin

												Õunapuu „Eesti gootika“; Jan Kaus või Eeva Park või Tarmo Teder jt. Uusim romaan: Tiit Aleksejev või Indrek Hargla või Rein Raud või Mari Saat jt. Võimalike maailmade kujutamine: Matt Barker või Indrek Hargla või Armin Kõomägi või Urmas Vadi jt. Memuaarid ja päevikud: Jaan Kaplinski või Tõnu Õnnepalu. Kirjanike veebipäevikud.
			X	X	X			X		X		**III Eesti nüüdisdraama** Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Filosoofiline draama: Madis Kõiv. Elulooline tragikomöödia: Mart Kivastik või Andrus Kivirähk. Inimsuhete psühholoogia: Jaan Tätte. Kirjanduslooline draama: Loone Ots või Jaan Undusk. Grotesk ja absurdikomöödia: Urmas Lennuk või Urmas Vadi. Uusim näitekirjandus.
			X	X	X			X		X		**Uuem draama maailmakirjanduses.** Harold Pinter, Tom Stoppard jt.
			X	X	X			X		X		**VI Uuem maailmakirjandus (luule, proosa, draama)**

												Luule: Guntars Godiņš „Öö päike“ või Harvey Lee Hix „Kindel kui linnulend“ või Juris Kronbergs „Maa-alune luule“ või Lassi Nummi „Maa ja taeva märgid“ või Wisława Szymborska „Oma aja lapsed“ jt. Proosa: Michael Cunningham „Tunnid“ või Jostein Gaarder „Sophie maailm“ või Nick Hornby „Maoli“ või Peter Høeg „Preili Smilla lumetaju“ või Nora Ikstena „Elu pühitsus“ või Jean-Marie Gustave Le Clézio „Näljaritornell“ või Daniel Kehlmann „Maailma mõõtmine“ või Hanif Kureishi „Äärelinna Buddha“ või Doris Lessing „Kõige ilusam unelm“ või Cormack McCarthy „Tee“ või Ian McEwan „Tsementaed“ või Toni Morrison „Armas“ või Haruki Murakami „Norra mets“ või Sofi Oksanen „Puhastus“ või Orhan Pamuk „Lumi“ või Viktor Pelevin „Õuduse kiiver“ või Arundhati Roy „Väikeste asjade jumal“ või Jeanette Winterson „Taak“ jt.

												Draama: Harold Pinter „Majahoidja“ jt.
	X	X	X			X						**Mõisted:** absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, iroonia, kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss, veebikirjandus.
	X	X	X			X						**Terviklikult käsitletavad teosed:** Õpilane loeb läbi vähemalt kolm tänapäeva kirjanduse proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, lisaks ühe luuletuskogu ning ühe värskelt ilmunud uudisteose **Anton Hansen Tammsaare romaanid. „Tõde ja õigus“ I ja II osa.** **B. Kiviräh „Rehepapp“** **Tõnu Õnnepalu „Piiririik“** **Anton Hansen Tammsaare psühholoogilised draamad.** **Provokatiivne keeleluule: Karl Martin Sinijä Kivisildnik, Contra.**

2.1.2. Õppeaine kirjeldus

Kirjandusõpetus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, mis aitab kujundada noore inimese esteetilisi ja eetilisi tõekspidamisi, rikastada vaimu ja väljendusoskust, mitmekesistada suhtlust, mõista võõrast kogemust ning mõtestada sügavamalt ühiskonda ja kultuuri. Kirjandusõpetuse ülesanne on tagada kultuuri järjepidevus ning ühiskonna jätkusuutlikkus.

Gümnaasiumi kirjandusõpetus, toetudes põhikooli kirjandustundides omandatule, jätkab teksti- ja lugejakeskset õpet. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele ning tekstide analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kuna sõnakunstiteos põhineb kujundil, siis on ainesisus rõhutatud kirjanduse kunstilist aspekti, mis hõlmab kirjanduse poeetika tundmist ning kujundlikkuse mõistmist selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses. Diakroonilise, s.o kirjandusloolise käsitluse kõrval on eelistatum sünkrooniline, s.o voolule, suunale, žanrile või teemale keskenduv käsitlus või nende kahe põiming, kus tekstikeskselt analüüsilt liigutakse tekstiväliste taustade, ülevaadete ja seosteni. Võimaluse korral vaadeldakse eesti ja maailmakirjandust võrdlevalt.

Kirjandusõpetus juhindub õppeainesisesest lõimingust, kus mitmesugused keelelised, teaduslikud, ajaloolised ja kultuurilised teadmised ning oskused on omavahel täiendussuhtes, kuid pöörab tähelepanu ka ainetevahelisele lõimingule, aidates paremini aru saada kunstist, muusikast, teatrist, filmist, pärimuskultuurist ning tänapäeva kultuurist laiemaltki. Kultuuriloolise tausta konkretiseerimiseks on vaja kirjanduse kõrval osutada teistelegi õppeainetele: ajaloole, ühiskonna- ja inimeseõpetusele, geograafiale, muusikale, kunstile, filosoofiale jt.

Kirjanduse kohustuslikud kursused nende soovituslikus järjekorras võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseseid ja -väliseid lõiminguvõimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab varem õpitut. Kursuste sees võib õppesisu järjekorda vajaduse korral muuta, lõhkumata seejuures selle sisulist tervikut ja aineloogikat. Kursuse jooksul loetud tervikteoseid seostatakse vastavate teemadega. Tervikteoste valiku teeb õpetaja, lähtudes kooli ja klassi eripärast.

Kursuste õppesisus märgitud autorite ning kirjandusteoste valikul on arvestatud eesti ja maailmakirjanduse, klassika ning nüüdiskirjanduse põhjendatud proportsioone. Lugemisvara valikul tuleb lähtuda teoste potentsiaalist üldpädevuste kujundamiseks ja läbivate teemade käsitlemiseks ning žanrilise mitmekesisuse põhimõttest. Õppesisus nimetatud teoste hulgast valib õpetaja lähemaks vaatluseks õpilaste soove ja võimeid arvestades

õpitulemustes sätestatud arvu tervikteoseid. Ülejäänud autorite loomingut tutvustatakse kas ülevaatlikult või lühemaid tekstinäiteid analüüsides ning tõlgendades. Autorite ja nende teoste kordumine eri kursuste õppesisus on taotluslik: eesmärk on võimaldada õpetajal kursusi üles ehitada paindlikult. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on soovitatav lugeda ja analüüsida üht kirjandusteost tema kodukeelt esindava maa kirjandusest.

Gümnaasiumi kohustuslike kirjanduskursuste roll on õpetada tundma ja kasutama kirjandusmõisteid, eristama kirjandusvoole ja -žanre ning paigutama neid ajastu konteksti, analüüsima ja tõlgendama eri liiki kirjandusteoseid; anda ettekujutus tähtsamate maailma ja eesti kirjanike loomingust ning kirjandusloolisest tähtsusest; avada kirjanduse tähtsus eri ajastute ning mõttevoolude peegeldajana; harjutada lugema ka suuremat vaimset pingutust nõudvaid tekste ning kujundada noorte inimeste kirjanduslikku maitset.

Valikkursused seovad kirjandust teiste kunstiliikidega ning käsitlevad metakirjanduslikke teemasid. Nende kursuste funktsioon on avardada õpilase üldist maailmapilti ja pakkuda sügavamat sissevaadet kirjandusse.

2.1.3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) toob näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta ning seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;
2) nimetab eesti kirjanduse peamised arengusuunad, tähtsamad autorid ja teosed, avab oluliste teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja vaatepunktist;
3) seostab loetut nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega ning iseenda ja üldinimlike probleemidega;
4) selgitab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust, analüüsib ilukirjandusteose poeetikat, mõistab keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga;
5) analüüsib ja tõlgendab luuletust, iseloomustab selle poeetikat (žanr, teema, motiiv, kujund, vorm), kirjeldab meeleolu ja sõnastab sõnumi;
6) määrab proosa- või draamateksti teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab jutustaja vaatepunkti, tegevusaega ja -kohta, miljööd, süžeed ja tegelasi ning ülesehitust ja keelekasutust;
7) kirjeldab teksti põhjal tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende olemust, omavahelisi suhteid ning funktsioone narratiivis, võrdleb ja vastandab tegelasi, annab nendele hinnanguid, otsib nende käitumisele alternatiivi ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;

8) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal nii suuliselt kui ka kirjalikult, teema-kohaselt ja põhjendatult, tuues näiteid teostest ning avardades teemat küsimuste ja väidetega;
9) õpib tundma ennast kui lugejat, jagab oma lugemiskogemust teistega, kujundades seeläbi oma lugemiseelistusi ning väärtushinnanguid;
10) võrdleb kirjandusteost ja sellel põhinevat filmi või teatrilavastust ning toob näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeele erinevuste kohta.

2.2.4. Kursuste õpitulemused ja õppesisu

I kursus „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) on tuttav vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri- ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;
2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luulekogu.

Õppesisu

Autorikeskne vaatenurk kirjandusele. Autori ja teose seosed, elu- ja loominguloolisus. Autori maailmavaade, selle kujunemine konkreetseis ühiskondlikes oludes ja avaldumine tema teostes. Autori koht ajastus, rahvuskirjanduses. Kirjandus kui kirjaniku elu ja keskkonna peegeldus. Omaelulooline kirjutamine.

Lugejakeskne vaatenurk kirjandusele. Kirjandusteose ja lugeja suhe. Lugejaoskused. Tegelik lugeja: tema isiklik elukogemus, põlvkondlik või sotsiaal-kultuuriline kuuluvus. Tekstisisesed lüngad ja lugeja kujutlusvõime. Lugeja ootused. Lugemismuljed. Lugemisnauding. Lemmikraamat. Lugeja mõjutamine: stereotüübid, argumentatsioon, arhetüübid, koomika.

Tekstikeskne vaatenurk kirjandusele. Proosateksti analüüs ja tõlgendamine. Sõnakunstiteose sisu ja vormivõtted. Narratiiv, jutustamine ja kirjandusteose vaatepunkt. Tekstuaalne autor, jutustaja, tegelane, nende omavahelised suhted. Mina- ja tema-jutustus, sisemonoloog, teadvuse vool.

Tegelase analüüs: bioloogiline, psühholoogiline, sotsiaalne aspekt. Karakter ja tüüp. Tegelase suhe iseendaga, teiste tegelastega ning teda ümbritseva maailmaga. Lugu ja tekst. Süžee ja faabula. Teema, detail, motiiv, sümbol. Moto. Teose miljöö, aja- ning ruumikujutus.

Teos kui struktuurne tervik. Kirjandusteose kompositsioon. Teose algus ja lõpp. Sissejuhatus, teema arendus, haripunkt, pööre ja lahendus. Konflikt ja intriig. Puänt. Teose probleemistik (küsimused) ning ideestik (vastused). Põhiidee. Teose stiil. Alltekst kui varjatud tähenduskiht. Allusioon. Paroodia ja travestia.

Tekstikeskne vaatenurk kirjandusele. Luuleteksti analüüs ja tõlgendamine. Lüürika olemus. Lüürika kui sisemine enesevaatlus, tunde või mõtte väljendus, mina avamine. Lüürilise mina vaatepunkt. Lüüriline eneseväljendus ja lüüriline kirjeldus. Luule kui värsskõne. Luuletuse sisu ja vorm (väljendus). Stroof. Refrään. Luuletus kui vormisidusalt väljendatud mõte. Temaatiline ühtsus ja kontrastipõhimõte.

Luulekeele kujundlikkus. Luule musikaalsus: rütm (värsimõõdud) ning riim (alg- ja lõppriim). Keeleluule. Stilistilised võtted: kõla-, kõne- ja lausekujundid. Piltluule, anagramm. Koomiline stiil luules.

Käsitletavaid mõisteid: allegooria, alltekst, allusioon, anagramm, autobiograafia, eepika, ellips, epiteet, faabula, grotesk, huumor, iroonia, isikustamine, kalambuur, keeleluule, kõlasümboolika, luule, lüürika, lüüriline mina, memuaarid, metafoor, metonüümia, miljöö, motiiv, moto, narratiiv, omaeluloolisus, paroodia, piltluule, proosa, päevik, refrään, reisikiri, retooriline küsimus, riim, rütm, sarkasm, siire, sisemonoloog, stroof, sümbol, süžee, teema, travestia, vaatepunkt, võrdlus, värsimõõt.

Käsitletavaid autoreid: Ernest Hemingway, Hermann Hesse, Erich Maria Remarque, Jerome David Salinger, Anton Tšehhov, Oscar Wilde, Virginia Woolf jt. August Gailit, Mehis Heinsaar, Juhan Smuul, Anton Hansen Tammsaare, Mats Traat, Friedebert Tuglas, Mati Unt, Peet Vallak, Tõnu Õnnepalu, Artur Alliksaar, Betti Alver, Ernst Enno, Doris Kareva, Ilmar Laaban, Kalju Lepik, Juhan Liiv, Viivi Luik, Paul-Eerik Rummo, Hando Runnel, Marie Under, Debora Vaarandi, Juhan Viiding, Henrik Visnapuu jt.

Terviklikult käsitletavad teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **neli** pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

II kursus „Kirjandus antiigist 19. sajandi lõpuni“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid;
2) määrab eesti kirjanduse tekkeaja ning võrdleb selle kujunemist muu Euroopa kirjanduse arenguperioodidega;
3) mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

Temaatika. Kultuuri mõiste. Maailma loomise müüdid ja muistendid; eri rahvaste loomismüüte. Kirja ja kirjanduse sünd. Vanakreeka müüdid.

Antiikkirjandus (Homeros, Sophokles, Vergilius jt). Kirjanduse põhiliikide ja žanride teke. Piibel kui kirjanduse alustekst.

Keskaja kirjandus (saaga, kangelaseepos, rüütliromaan, keskaegne luule ja draama jm).

Renessansikirjandus (Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giovanni Boccaccio, Thomas More, William Shakespeare, Miguel de Cervantes jt). Barokk-kirjandus (Pedro Calderón).

Klassitsistlik kirjandus (Molière). Valgustuskirjandus (Daniel Defoe või Jonathan Swift; Voltaire, Johann Wolfgang Goethe jt).

Romantism (Aleksandr Puškin või George Gordon Byron; Victor Hugo või Walter Scott või Prosper Mérimée jt).

Realism ja naturalism (Honoré de Balzac või Gustave Flaubert või Stendhal või Fjodor Dostojevski või Lev Tolstoi või Émile Zola jt). Realistlik draamakirjandus (Anton Tšehhov või Henrik Ibsen või August Strindberg jt).

Eesti kirjanduse lätetel (kroonikad, vaimulik kirjandus, ilmalik kirjandus, juhuluule). Rahvusliku ilukirjanduse algus (Kristjan Jaak Peterson). Rahvusliku ärkamisaja kirjandus (Friedrich Robert Faehlmann, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Lydia Koidula jt). Realistliku kirjanduse algus (Juhan Liiv, Eduard Vilde).

Valik arutlusteemasid. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse: arhetüüpsed teemad ja motiivid, arhetüüpsed süžeed ja tegelased. Karakterite individuaalsus. Inimlikud voorused ning pahed, väärtused ja puudused.
Tegelaste eetilised sihid, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid. Jumalausu (kristluse) roll ühiskonnas, religioossed tõed ning konfliktid.
Rahvuskirjandus kui rahvuskultuuri kestmise tagatis. Rahvuslikud väärtused: keel ja kultuur.
Looduse kujutamine kirjanduses. Loomuliku ja haritud inimese ideaal. Mõistuse ning tunnete tasakaal ja konflikt inimeses. Igavesed väärtused ning idealistlikud unistused. Humaansed ideaalid: vabadus ja armastus. Ühiskonnaolude kriitika jne.

Käsitletavaid mõisteid: antiikkirjandus, arhetüüp, draama, dramaatika, eepika, eepos, klassitsism, kultuur, lüürika, müüt, naturalism, novell, realism, renessanss, romaan, romantism, saaga, sonett, sümbolism, utoopia, valgustus.

Terviklikult käsitletavad teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **neli** pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja žanrid“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) eristab õppematerjalidele toetudes kirjandusvoole, põhiliike ja -žanre ning analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal;
2) toob näiteid romaani alaliikide, autorite ning teoste kohta;
3) nimetab käsitletud proosa- ja draamateoste teemasid, probleeme ning ideid, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti;
4) nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele- ja kujundikasutust;
5) kasutab tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid;
6) on läbi lugenud ning analüüsinud neli eesti või maailmakirjanduse proosa- või draamateost.

Õppesisu

Ilukirjanduse põhiliigid ja žanri mõiste. Ilukirjanduse põhiliigid. Lüüriliste, eepiliste ja dramaatiliste tekstide olemus. Žanri mõiste. Kirjandusvoolu, -žanri ja -teose stiil.

Eepika. Romaan, novell, jutustus, miniatuur. Valik romaane kirjandusvoolude järgi. Romantiline romaan: Emily Jane Brontë „Vihurimäe“ või Prosper Mérimée „Carmen“ jt. Realistlik romaan: Honoré de Balzac „Isa Goriot“, Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“, Anton Hansen Tammsaare „Tõde ja õigus“ jt. Maagilis-realistlik romaan: Gabriel García Márquez „Sada aastat üksildust“, Toni Morrison „Armas“ jt. Modernistlik romaan: Franz Kafka „Metamorfoos“, Karl Ristikivi „Hingede öö“ jt. Postmodernistlik romaan: John Fowles „Maag“, Kurt Vonnegut „Tapamaja, korpus viis“, Mati Unt „Sügisball” jt.

Valik romaane alaliikide järgi. Kujunemisromaan: Jack London „Martin Eden“, August Gailit „Ekke Moor“ jt. Ajalooline romaan: Jaan Kross „Keisri hull“, Mats Traat „Tants aurukatla ümber“ jt. Psühholoogiline romaan: Virginia Woolf „Tuletorni juurde“, Eduard Vilde „Mäeküla piimamees“, Gert Helbemäe „Ohvrilaev“ jt. Armastusromaan: Knut Hamsun „Victoria“, Mats Traat „Inger“ jt.

Novell (Giovanni Boccaccio, Anton Tšehhov, Edgar Allan Poe, William Faulkner, Thomas Mann, Jorge Luis Borges; Jaan Oks, Friedebert Tuglas, Arvo Valton, Ervin Õunapuu jt). Miniatuur (Friedebert Tuglas, Anton Hansen Tammsaare jt).

Elulooraamatud näitlejate, kunstnike, sportlaste jt kohta.

Lüürika ja lüroeepika. Ballaad, epigramm, haiku, ood, piltluule, poeem, sonett, valm. Vabavärss. Valik autoreid: Francesco Petrarca, William Shakespeare, Marie Under, Henrik Visnapuu, Bernard Kangro, Betti Alver, Heiti Talvik jt. Jaan Kross, Artur Alliksaar, Jaan Kaplinski, Paul-Eerik Rummo,Viivi Luik, Hando Runnel, Juhan Viiding jt.

Dramaatika. Tragöödia, komöödia, draama, tragikomöödia. Valik autoreid ja teoseid: William Shakespeare „Hamlet“, Anton Hansen Tammsaare „Juudit“, Molière „Tartuffe“, Andrus Kivirähk „Voldemar“, Johann Wolfgang Goethe „Faust“ (I osa), Henrik Ibsen „Nukumaja“ või „Metspart“ jt.

Valik käsitletavaid mõisteid: ajalooline romaan, ballaad, draama, dramaatika, eepika, epigramm, haiku, jutustus, komöödia, kujunemisromaan, lüroeepika, lüürika, maagilis-realistlik romaan, miniatuur, modernism, novell, ood, piltluule, poeem, postmodernism, psühholoogiline romaan, realism, romaan, romantism, sonett, tragikomöödia, tragöödia, vabavärss, valm.

Terviklikult käsitletavad teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **neli** pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

IV kursus „20. sajandi kirjandus“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes 20. sajandi kirjanduse tähtsamaid voole ja žanre ning autoreid ja nende teoseid;
2) nimetab 20. sajandi eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid;
3) seostab 20. sajandi eesti kirjandust Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega,

4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli 20. sajandi proosa-, luule- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

Temaatika. 20. sajandi maailmakirjanduse voolud ja suunad. Modernistlik luule. Aleksandr Blok, Vladimir Majakovski, Thomas Stearns Eliot, Federico García Lorca, Anna Ahmatova jt.

20. sajandi eesti luule. Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad. Gustav Suits, Ernst Enno, Villem Ridala, Marie Under, Henrik Visnapuu, Betti Alver, Heiti Talvik, Kalju Lepik või Bernard Kangro, Ilmar Laaban, Andres Ehin, Ain Kaalep, Artur Alliksaar, Juhan Viiding, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Hando Runnel, Viivi Luik, Doris Kareva, Indrek Hirv jt.

Modernistlik proosa. James Joyce, Franz Kafka, Marcel Proust, Knut Hamsun, Herman Hesse, Virginia Woolf, William Faulkner, Mihhail Bulgakov, Vladimir Nabokov, Kurt Vonnegut, Jerome David Salinger, Mika Waltari, Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque, F. Scott Fitzgerald, Jean-Paul Sartre, Albert Camus.

Maagiline realism, postmodernism. Jorge Luis Borges, Gabriel García Márquez, Milan Kundera, Umberto Eco, Günter Grass jt.

20. sajandi eesti proosa. Friedebert Tuglas, Jaan Oks, Peet Vallak, August Gailit, Anton Hansen Tammsaare, Gert Helbemäe, Ain Kalmus, Bernard Kangro, Albert Kivikas, August Mälk, Karl Ristikivi , Ilmar Talve, Valev Uibopuu, Arved Viirlaid, Helga Nõu, Mats Traat, Jaan Kross, Mati Unt, Arvo Valton, Mihkel Mutt jt.

Modernistlik draama. Maurice Maeterlinck, Luigi Pirandello, Bertolt Brecht, Samuel Beckett, Eugène Ionesco, Tennessee Williams, Edward Albee jt.

20. sajandi eesti draama. Eduard Vilde, August Kitzberg, Oskar Luts, Anton Hansen Tammsaare, Juhan Smuul, Enn Vetemaa, Jaan Kruusvall, Madis Kõiv jt.

Valik arutlusteemasid. Kirjandus kui inimkonna ja tema kultuuri peegelpilt. Murrangulised pöörded ühiskonnas, nende kajastused kirjanduses. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Teksti ja tegelikkuse suhte muutumine. Elutõde ja kunstitõde. Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele. Huvi müstilise, ilusa ja erakordse vastu. Kirjanduse aines: elamused, kogemused, aimused, unenäod. Muistsete müütide ja rahvapärimuste kandumine kirjandusse. Nüüdisaegsed müüdid. Folkloorne pärand autoriloomingus. Filosoofia ja kirjanduse läbipõimutus. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ning tsensuur. Loomisprotsessi ja inimese sisemaailma kujutamine. Kirjandus olemise kehtestajana, maailma muutja ning rikastajana. Kirjandus ja ühiskondlik-poliitilised vastuolud. Inimpsüühika kujutamine, eksistentsi piirolud. Erandlikud ja tavapärased olukorrad; koomika, traagika, dramatism ning tragikoomika. Inimese suhe loodusega. Naine mehekeskses ühiskonnas. Kirjandus ja vähemused. Mineviku ja nüüdisaja probleemide põimumine. Põlvkondlikud püüdlused ning ideaalid. Rahvuslik identiteet ja globaliseeruv maailm. Keele ja stiili ilu. Kirjandus kui mäng. Kirjandus kui provokatsioon. Kirjaniku positsioon ning vastutus ühiskonnas. Kirjaniku ja lugeja vahekorra muutumine. Teksti ja lugeja vahekorra muutumine. Euroopa kirjandus eetiliste ning humanistlike väärtuste ja hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ning võrdlusi jt.

Mõisted: absurdidraama, absurditeater, akmeism, avangardism, eksistentsialism, ekspressionism, futurism, grotesk, imažism, impressionism, kadunud põlvkond, kassetipõlvkond, maagiline realism, modernism, pagulaskirjandus, postmodernism, sümbolism, sürrealism, uusromantism.

Terviklikult käsitletavad teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **neli** pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

V kursus „Uuem kirjandus“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi;
2) oskab analüüsida uuemat kirjandust, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga;
3) seostab loetut tänapäeva eluolu ja nähtustega, iseenda, ühiskondlike ning üldinimlike probleemide ja väärtustega;
4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli luule-, proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest.

Õppesisu

Eesti nüüdisluule. Luule sisulised, vormilised ja keelelised muutused. Priidu Beier, Merca, Liisi Ojamaa, Villu Tamme, Tõnu Trubetsky, Kauksi Ülle, Jan Rahman, Karl Martin Sinijärv, Kivisildnik, Contra, Hasso Krull, Kalju Kruusa, Aare Pilv, Ott Arder, Peep Ilmet, Leelo Tungal, Jaan Tätte, Aapo Ilves, Toomas Liiv, Kalev Keskküla, Asko Künnap, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Igor Kotjuh, François Serpent (fs), Triin Soomets, Elo Viiding, Tõnu Õnnepalu jt.

Luulenäiteid uuemast maailmakirjandusest. Guntars Godiņš, Harvey Lee Hix, Juris Kronbergs, Lassi Nummi, Wisława Szymborska jt.

Eesti nüüdisproosa. 1990. aastate alguse muutused ühiskonnas ja kirjanduselus. Kirjanduse roll tänapäeva ühiskonnas. Viivi Luik, Mati Unt, Peeter Sauter, Jaan Undusk, Tõnu Õnnepalu, Ene Mihkelson, Nikolai Baturin, Andrus Kivirähk, Mihkel Mutt, Kaur Kender, Jüri Ehlvest, Mehis Heinsaar, Ervin Õunapuu, Jan Kaus, Eeva Park, Tarmo Teder, Tiit Aleksejev, Indrek Hargla, Rein Raud, Mari Saat, Matt Barker, Armin Kõomägi, Urmas Vadi, Jaan Kaplinski, Tõnu Õnnepalu.

Proosat uuemast maailmakirjandusest. Michael Cunningham, Jostein Gaarder, Nick Hornby, Peter Høeg, Nora Ikstena, Jean-Marie Gustave Le Clézio, Daniel Kehlmann, Hanif Kureishi, Doris Lessing, Cormack McCarthy, Ian McEwan, Toni Morrison, Haruki Murakami, Sofi Oksanen, Orhan Pamuk, Viktor Pelevin, Arundhati Roy, Jeanette Winterson jt.

Eesti nüüdisdraama. Uued teemad ja vaatepunktid näitekirjanduses. Madis Kõiv, Mart Kivastik, Andrus Kivirähk, Jaan Tätte, Loone Ots, Jaan Undusk, Urmas Lennuk, Urmas Vadi.

Uuem draama maailmakirjanduses. Harold Pinter, Tom Stoppard jt.

Arutlusteemasid. Kirjanduse mitmekesistumine ja uuenemine. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Uuem kirjandus ning klassikaline ilumõiste. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid. Nüüdiskirjandus ning ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjanduse uued väljendusvahendid. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja postmodernism. Kirjandus ja elektrooniline meedia. Kirjandus ja meelelahutus. Kirjandus kui otsing ja mäng. Reaalsuse ning fantastika põimumine, astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus kui piiride avardamine. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ning hoiakute kujundajana. Eesti ja maailmakirjanduse vahelisi paralleele ning võrdlusi. Eesti kirjandus maailmas jt.

Mõisted: absurdikirjandus, arvustus, etnofuturism, grotesk, hittkirjandus, intertekstuaalsus, iroonia, kultuskirjandus, küberkirjandus, memuaarid, paroodia, postmodernism, punkluule, vabavärss, veebikirjandus.

Terviklikult käsitletavad teosed

Õpilane loeb läbi vähemalt **neli** pikemat tervikteost eesti või maailmakirjandusest kursuse õppesisus nimetatud autoritelt. Loetud tervikteoseid käsitletakse vastavate teemadega seostatuna kursuse jooksul.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine
Oskab vajalikku infot iseseisvalt otsida, süstematiseerida ja kasutada;
on võimeline kirjutama kirjandit ja esseed kirjandusteemal ning koostama probleemküsimusi kirjandusteksti kohta;
oskab koguda teemakohast materjali referatiivse ja analüütilise teksti koostamiseks,
kasutab seda materjali korrektselt, oskab oma kirjutises eristada isiklikku ja võõrast seisukohta.

Füüsiline õpikeskkond

1. Õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kursuste tarbeks.
2. Kursuste õppimisel vajalikud tekstikogumikud (lugemikud, valikkogud) ning kirjandusteosed.
3. Kursuste õppimisel vajalikud CD-d (luule ja proosa audioraamatud, eesti luule lauludes, murdeluule, kuuldemängud jms).
4. Kursuste õppimisel vajalikud DVD-d (filmid kirjanikest ja kirjandusüritustest, kirjandusteostel põhinevad filmid ja lavastused).
5. Kättesaadavad on kirjanduse õppimisel vajalikud interaktiivsed õpikeskkonnad ning võrguväljaanded.

Hindamine
Kirjanduses hinnatakse:
1) teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
2) argumenteerimisoskust;
3) eri liiki tekstide loomise ja esitamise oskust;
4) vene ja maailmakirjanduse peamiste arengusuundade tundmist;
5) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist

Keelelistele õpitulemustele tagasiside andmisel kasutatakse kõrvuti õpetaja hinnangutega õpilaste enesehindamist ja kaaslaste antud hinnanguid, mille alusel tehakse ettepanekuid edaspidisteks toetavateks tegevusteks. Õpilast suunatakse märkama oma edusamme ja kasutama saavutatut edasi õppides, seadma ise endale õpieesmärke ning andma oma teadmistele ja oskustele hinnangut õpitavas.

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätteist. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised. Tähtsal kohal on õpilast toetav kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas.

Valikkursuste kavad

I valikkursus „Kõne ja väitlus“ 12. klass

Kursuse lühikirjeldus

Suulise tekstiloome kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kõne- ja väitluskursusega taotletakse, et õpilane:

1) väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt;
2) argumenteerib veenvalt ning oskab kaitsta oma seisukohti;
3) rakendab kriitilist mõtlemist.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi;
2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
5) teeb ettekande näitvahenditega;
6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.

Õppesisu

Kõne kui suhtlusolukord. Kommunikatsioonimudel. Verbaalne ja mitteverbaalne suhtlus. Suhtlustõkked. Kõne veenvuse tegurid. Kehakeel. Argumenteerimine ja emotsionaalsus.

Kõne koostamine ja esitamine. Kõne kui suulise monoloogi ja dialoogi liigid (ettekanne, sõnavõtt, koosolek, läbirääkimised, väitlus, repliik vm). Kõne eesmärgid. Kõne osad. Suulise kõnesündmuse ettevalmistamise etapid. Näitlikustamine. Esinemishirm. Parakeel. Esinemisstiil ja -kultuur.
Kõne kuulamine ning kõnele reageerimine. Repliik ja küsimuste esitamine. Erinevad kuulajatüübid. Kuulamistakistused.
Väitlemine. Väitluse olemus. Jaatav ja eitav kaasus. Kaasuse ülesehitus: teema, tuumsõnad, definitsioon, kriteerium, argumentatsiooni struktuur, tõestusmaterjal, *topos*. Ümberlükkamine, taastugevdamine. Ristküsitlus. Kohtunikutöö ja tagasiside andmine.

Õppetegevus: praktilised tööd, heli- ja videosalvestused ning nende analüüs.

Füüsiline õpikeskkond:

1. tehnovahendid (videokaamera, diktofon, mikrofon), õpperuumi mööbli ümberpaigutamise võimalus;
2. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks;
3. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni;
4. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid;
5. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

II valikkursus „Praktiline eesti keel IV (vormiõpetus)“ 10. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub vormiõpetuse grammatilisi kategooriatele: sõnaliike, käänamist, kompareerimist ja pööramist, käändkondi- ja pöördkondi. ning sõnade muutkondade liigitamise alusestele ja põhivõimalustele. Annab ülevaate erinevatest konstruktsioonitüüpidest ja vormimoodustuse viisidets.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi „**Praktilise eesti keele IV (vormiõpetus)“** taotletakse, et õpilane:

1) oskab käsitleda vormiõpetuse grammatilisi kategooriaid: sõnaliike, käänamist, kompareerimist ja pööramist, käändkondi- ja pöördkondi;
2) oskab käsitleda sõnade muutkondadesse liigitamise aluseid ja põhivõimalusi;

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) tunneb tüüpilisi vormiõpetuse grammatilisi kategooriaid: sõnaliike, käänamist, kompareerimist ja pööramist, käändkondi- ja pöördkondi;
2) tunneb sõnade muutkondadesse liigitamise aluseid ja põhivõimalusi moodustab ning ja oskab kasutada saadud teadmised praktlises töös;

Õppesisu

Sissejuhatus. Kursuse tutvustamine: kursuse eesmärk, ülesanded, ülesehitus, reeglid ja nõuded, kirjandus, eksami ülesehitus. Mis on morfoloogia? **Morfoloogia keelesüsteemis**. Morfoloogia keeleteaduse haruna. Morfoloogiline süntees ja analüüs. Morfotaktika reeglid ja morfotaktilised universaalid. Morfoloogia põhimõisteid. Sõna, sõnavorm, sõne. Leksikaalne ja grammatiline tähendus. Morfeem. Morfeemide baasjaotus.

Grammatilise tähenduse väljendamise viisid. Kuidas moodustatakse sõnavorme? Maailma keelte klassifikatsioon 19.sajandil ja tänapäeval. Eesti keele morfoloogiline tüüp

Sõnaliigid. Tegusõna. Nimisõna. Omadussõna. Arvsõna. Arvsõnade käänamine. Määrsõna. Asesõna. Asesõnade käänamine. Kaassõnad. Sidesõnad. Hüüdsõnad.

Eesti keele tüvevaheldused. Vokaalivaheldus. Astmevaheldus. Astmevahelduse liigid. Nõrk ja tugev aste. Astmevahelduse suunad. Laadivaheldus. Astmevaheldus. Vältevaheldus.

Muutkonnad. Tüüpsõna. ÕS. Filosofti morfoloogiline süntesaator. Muutkondade käsitlusi. Jaak Peebo eesti keele muutkondadesüsteem.

Käändkondade tabeli tutvustamine.I käändkond. II käändkond, III käändkond. IV käändkond. V käändkond. VI käändkond (1. alaliik). VI käändkond (2. alaliik). VII käändkond. Võrdlussõna. Võrdlussõna paradigma. Võrdlusastmete moodustamine.

Pöördkondade tabeli tutvustamine. I –II pöördkonnad. III-IV pöördkonnad

Eesti keele pöördsõna morfoloogilised kategooriad. Pööre. Tegumood. Aeg. Kõneviis. Kõneliik. Pöördsõna paradigma. Verbivormi analüüs. **Verbivormi süntees**. Verbivormide moodustamine.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Valikkursus „Praktiline eesti keel V (ortograafia ja interpunktsioon)“ 10. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele. Õpib tundma kirjaliku teksti vorminõudeid, koostab kirjalikku teksti õpitud keelereegleid teadlikult kasutades. Ehitab loogiliselt ning õigesti liht- ja liitlauseid ning paigutab tekstiosad loogiliselt.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi „**Praktiline eesti keel V (ortograafia ja interpunktsioon)“** taotletakse, et õpilane:

1) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.
2) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides;
3) teab kirjaliku teksti vorminõudeid, koostab kirjalikku teksti õpitud keelereegleid teadlikult kasutades.
4) oskab eesti keele õigekirja läbitud teemade lõikes;
5) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust;
2) valib, hindab kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt teabeallikaid;
3) oskab eesti keele õigekirja läbitud teemade lõikes;
4) oskab pöörata ja kasutada väldet, sõnarõhku, poolitada sõnu, kasutada õiget tegusõna vormi, käänata , moodustada uusi sõnu.
5) oskab kirjas kasutada suur- ja väiketähte;
6) tunneb sõnade kokku- ja lahkukirjutamist,
7) ehitab loogiliselt ning õigesti liht- ja liitlauseid ning paigutab tekstiosad loogiliselt;

Õppesisu

Õigekeelsus. Täheortograafia: P, T, K – B, D, G; I ja J; H sõna algul. Võõrsõnade õigekiri. Liidete õigekiri**.**
Võõrsõnad. Võõrnimed. Nimedest saadud üldsõnad**.** Tsitaatsõnad

Süntaks. Eesti keele sõnajärg.
Liht- ja liitlaused. Lisand lauses. Lisandiga harjutused. Koondlause kirjutamise reeglid. Kiillause ja selle kirjavahemärgid. Kiilausete moodustamine.

Lauselühend ja selle kirjavahemärgid. Verbita lauselühend - kirjavahemärgid. Des ja mata lauselühendi kirjavahemärgid. Otse- ja kaudkõne.

Rindlause. Rindlause kirjavahemärgid. Põimlause kirjavahemärgid. Harjutused. Rind-, põim, koond- ja lauselühendi reeglite ja kirjavahemärkide kordamine.

Veaohtlikud sõnatüübid. Harjutuse sooritamine. ÕSS-i kasutamine.
Veaktiirilised rektsioonid. Harjutuste sooritamine. Sõnade ühilduvus: leksikaalne, grammatiline, stilistiline. Tüüpilised ühildumisvead.
Fraseologismid - nende lahtiseletamimne, lausete koostamine.

Kodukultuur. Põlvkondadevahelised suhted. Armastus ja abielu. Rollid perekonnas. Õigused ja kohustused. Kodu ja kasvatus.

Füüsiline õpikeskkond
1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Valikkursus „Praktiline eesti keel VI (kirjaliku teksti vastuvõtt)“ 10. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele. Kuidas kirjutada head arutlevat teksti ja kirjutamine kui protsess (ideekaart, kava, teksti parandamine).

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi „**Praktiline eesti keel VI (kirjaliku teksti vastuvõtt)“** taotletakse, et õpilane:

1) arendab loovat ja kriitilist mõtlemist;
2) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.
3) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
4) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
5) koostab levinumaid tarbetekste;
6) oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati;
7) tunneb põhilisi elektroonilise infootsingu võimalusi ning kasutab neis leiduvat infot oma tekstides;

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
2) on kinnistanud ja parandanud oma õigekirja- ja kirjakeeleoskust.
3) valib, hindab kriitiliselt ning kasutab sihipäraselt teabeallikaid;
4) valdab eesti kirjakeelt ning kasutab seda korrektselt kõnes ja kirjas;
5) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
6) oskab lugeda pikemaid ja keerulisemaid jutustavaid ja kirjeldavaid tekste.

7) Kirjutab korrektses kirjakeeles jutustavaid, kirjeldavaid ja autori seisukohti väljendavaid tekste, fantaasiaid, dialooge.
8) orienteeritub kirjutamis-ja lugemisprotsessi mõistmises, eesmärgistamisel ja viimistlemisel.

Õppesisu

Teksti arendustüübid. Argumenteeri-mine, informeerimineveenmine, manipuleerimi-ne, tundeväljendus.

Õpitavate kirjalike tekstide tüübid: ümberjutustus, kirjand, essee, laiapõhjaline vastus probleemküsimusele.

Tekst. Teksti liigid. Aine, autor, tekst, Ilukirjanduslik tekst, publitsistlik tekst, teadustekst.

Teksti ülesehitus. Teema ja põhiväide. Pealkiri. Probleem ja peamõte. Tuumiksõna. Probleem ja peamõte. Pealkiri . Ala-ja vahepealkirjad

Tekstistrateegia. Teksti liigendamine. Lõik. Ettevalmistus. Mandala e mõttekaart. Inimsuhete kaart, loetelu, heuristilised küsimused, klassikaline ülesehitus. Sidusus.

Teksti ülesehitus Sissejuhatus. Teema arendus. Lõpetus. Kokkuvõte. Tsitaat ja moto.Viitamine. Teeskava. Mõttekaart. Mõistekaart. Ajurünnak . Küsimustik. Üldistav, eritlev ja detailne kujutamisviis. Eeltöö ja mustand.'

Kirjandite analüüs. Teksti ülesehitus. Strateegia . Lõik. Ideelause, tugilause. Kirjutamine kui protsess (ideekaart, kava, teksti parandamine).

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Valikkursus „Praktiline eesti keel VII (kirjaliku teksti vastuvõtt)“ 11. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub suulise eneseväljenduse, eesmärgistatud kuulamise ja argumenteeritud esinemise ning tagasiside arendamisele. Õpilane õpib tundma tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili ning õpitavate kirjalike tekstide tüüpe.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi „**Praktiline eesti keel VII (kirjaliku teksti vastuvõtt)“** taotletakse, et õpilane:

1) väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt;
2) analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
3) väljendab oma mõtteid ja tundeid, arvestades suhtlusvaldkonda, -situatsiooni ja -eesmärki ning järgides stiili- ja etiketinorme.
4) rakendab oma suhtlus- ja tekstitööoskusi nii tekstide vastuvõtja kui ka loojana;
5) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
6) oskab kriitiliselt hinnata kirjalikke tekste (oma ja teiste, autentseid ning õppetekste);
7) redigeerib oma kirjalikke tekste.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi;
2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
5) teeb ettekande näitvahenditega;

6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.

Õppesisu

Kirjalik kõne, selle iseloomustus ja erinevus suuliselt kõnest. Kommunikatiivne kirjalik kõne.

Õpitavate kirjalike tekstide tüübid: ümberjutustus, kirjand, essee, laiapõhjaline vastus probleemküsimusele.

Ümberjutustuste kirjutamine eri stiilis ja žanris tekstidest.

Arutlev kirjand, selle struktuur (sissejuhatus, põhiosa, kokkuvõte). Teema sõnastamine (teema kui mõiste, teema kui arvamus, teema kui küsimus). Juhtiv tees. Argumentide liigid. Tekstilõik ja selle struktuur. Teksti loogilisuse ja sidususe vahendid. Üksikasjaliku vastuse probleemne küsimus kui arutlustüüp.

Essee kui vabatekstitüüp.

Teadustekst. Konspekt, referaat, nende liigid. Aimetekstide konspekteerimine ja refereerimine. Kriitiline suhtumine internetis pakutavatesse valmisreferaatidesse.

Publitsistlik tekst. Informatsioonilised ja kriitilised lühisõnumid. Artikkel. Reklaam ja selle liigid. Kuulutuse ning retsensiooni kirjutamine, arvestades nende sisu ja struktuuri erijooni.

Elektroonilised väljaanded. Kriitiline suhtumine meediatekstidesse. Tekstide loomine internetis. Internetisuhtluse kultuur.

Kirjalike tekstide parandamine. Teksti sisu, kompositsiooni ja keele parandamine.

Õppeaasta teemade kordamine, kirjandi teemade valdkonnad ja nende arutelu.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Valikkursus „Kirjandiõpetus I “ 11. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub selgele kirjakeelekasutusele. Õpib kirjutama arutlevat teksti, argumenteerima veenvalt ja kaitsma oma seisukohti.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi **„Kirjandiõpetus I “** taotletakse, et õpilane:

1) eristab kirjaliku kõne suhtlusvaldkonnast olenevat eripära;
2) tunneb eri žanris kirjalike tekstide iseärasusi;
3) mõistab ja koostab kirjalikke tekste;
4) argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis;
5) väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt;
6) analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
7) oskab kriitiliselt hinnata kirjalikke tekste (oma ja teiste, autentseid ning õppetekste);
8) redigeerib oma kirjalikke tekste.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) tunneb tüüpilisi suhtlusolukordi, kõne liike ning avalikule esinemisele esitatavaid nõudmisi;
2) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
3) moodustab ja esitab teemakohaseid küsimusi;
4) koostab ning esitab eri liiki kõnesid (olmekõne, akadeemiline ja kohtukõne);
5) teeb ettekande näitvahenditega;
6) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet.

Õppesisu

Kirjutamine kui protsess. Toimetamine, avaldamine, arvustamine.

Ainestiku kogumine. Ainestik.

Arutlev kirjand, selle struktuur (sissejuhatus, põhiosa, kokkuvõte). Teema sõnastamine (teema kui mõiste, teema kui arvamus, teema kui küsimus). Juhtiv tees. Argumentide liigid. Tekstilõik ja selle struktuur. Teksti loogilisuse ja sidususe vahendid. Üksikasjaliku vastuse probleemne küsimus kui arutlustüüp.

Tekstiversioonid. Toimetamine. Teksti viimistlemine. Avaldamine. Arvustamine.

Eesti släng: olemus ja uurimislugu. Slängi mõiste piiritlemisest. Tänapäeva õpilassläng.

Õppeaasta teemade kordamine, kirjandi teemade valdkonnad ja nende arutelu.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Valikkursus „Kirjandiõpetus II (ettevalmistus riigieksamiks)“ 12. klass

Kursuse lühikirjeldus

Kursus keskendub riigieksami ülesannete harjutamisele. Korrata üle kolme aasta õpitud materjal. Kinnistatakse grammatikareegleid.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi **„Kirjandiõpetus II (ettevalmistus riigieksamiks)“**

taotletakse, et õpilane:

1) väljendab ennast suulises keelekasutuses selgelt ja sobivalt;
2) oskab parandada sõnastus-, lausestus- ja stiilivigu;
3) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet;
4) oskab analüüsida oma ja teiste õpilaste kirjandeid.

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) argumenteerib veenvalt ja oskab kaitsta oma seisukohti;
2) jälgib tolerantselt ja kriitiliselt diskussiooni ning annab tagasisidet;
3) teab kirjandi kirjutamise kõiki nõudeid; oskab teksti üles ehitada, kasutada argumenteerimist;
4) leiab üles stiili-, sõnastus- ja lauseehitus-vead tekstides;
5) oskab analüüsida teiste õpilaste kirjandeid;
6) ehitab loogiliselt ning õigesti liht- ja liitlauseid ning paigutab tekstiosad loogiliselt;
7) õpilane kasutab õigesti kirjavahemärke kõikides lausekonstruktsioonides.

Õppesisu

Sõltumine e. rektsioon. Sõnastus- ja lauseehitusvead. Stiilikonarused. Sõnastusvead. Õigekirja kordamine.

Kirjavahemärkide kordamine.

Arutlev kirjand, selle struktuur (sissejuhatus, põhiosa, kokkuvõte).

Teema sõnastamine (teema kui mõiste, teema kui arvamus, teema kui küsimus). Juhtiv tees.
Argumentide liigid.
Tekstilõik ja selle struktuur.
Teksti loogilisuse ja sidususe vahendid.
Üksikasjaliku vastuse probleemne küsimus kui arutlustüüp.
Õppeaasta teemade kordamine, kirjandi teemade valdkonnad ja nende arutelu.
Kirjalike tekstide parandamine. Teksti sisu, kompositsiooni ja keele parandamine.

Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“ gümnaasiumi ainekava (vene keel ja kirjandus)

Ainevaldkonna õppeained
Ainevaldkonna kohustuslikud õppeained on vene keel ja kirjandus. Õppeained jagunevad kohustuslikeks ning valikkursusteks.
Kohustuslikud kursused õppeaineti on järgmised:

4) vene keel 6 kursust: „Keel, ühiskond, kultuur“, „Tekst. Teksti stilistika“ kooli omapärast lähtuvalt 10. klassis, „Praktiline vene keel I (kõnekultuur)“, „Praktiline vene keel II (suulise teksti vastuvõtt ja loomine)“, „Praktiline vene keel III (kirjaliku teksti vastuvõtt ning loomine)“, „Praktiline vene keel IV (ortograafia ja interpunktsiooni korrektsioonikursus)“;

5) kirjandus 5 kursust koolis või klassis, kus eesti keelt õpitakse emakeelena ning kirjandust osaliselt vene keeles. Kirjanduse valik lähtub kooli omapärast „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine“, „19. sajandi II poole kirjandus: realism“, „20. sajandi I poole kirjandus“, „20. sajandi II poole ja 21. sajandi alguse kirjandus“ ning

1. Vene keel
1.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid
Gümnaasiumi vene keele õpetusega taotletakse, et õpilane:

1) süstematiseerib ja üldistab oma teadmisi õigekirjast ning saavutab kirjaoskuse kõrgema taseme;
2) õpib tundma leksikoloogia, stilistika ja kõnekultuuri tähtsamaid küsimusi;
3) arendab oskusi, et töötada erinevates funktsionaalstiilides tekstidega;
4) oskab tekste (sh meediatekste ja reklaami) analüüsida ning kriitiliselt hinnata, saades aru autori kavatsusest ning osates eristada usutavat ja ebausutavat infot;
5) õpib loetust ja kuuldust adekvaatselt aru saama;
6) õpib õigesti valima keelendeid, luues mitmesuguse eesmärgiseadega suulisi või kirjalikke tekste, sh õpingutele ja tööle kandideerimiseks vajalikke dokumente;
7) täiustab oskust oma seisukohta õigesti ja veenvalt väljendada;
8) õpib kirjutama mitmes žanris arutlevaid tekste ning tarbetekste;
9) kujundab adekvaatse ja stabiilse enesehinnangu;
10) oskab saadud teadmisi rakendada elus ning oma tulevases kutsetöös;
11) kujuneb vaimselt arenenud ja sotsiaalselt aktiivseks isiksuseks, kes on valmis end täiendama;
12) teab ainevaldkonnaga seotud elukutseid ja ameteid ning mõistab nende väärtust ühiskonnas.

Üldpädevused							Õppesisu
Väärtuspädevus	**Sotsiaalne pädevus**	**Enesemäärratluspädevus**	**Õpipädevus**	**Suhtluspädevus**	**Matemaatikapädevus**	**Ettevõtlikkuspädevus**	
							I kursus „Keel, ühiskond, kultuur“
			+	+			Suhtlemine keele abil inimese evolutsiooni käigus. Keele funktsioonid. Keel ja kõne. -12
+			+	+			Keelte ja kultuuride vastastikused mõjutused.- 8 t.
+				+			Keelkonnad ja keelerühmad.- 8 t.
	+		+	+			Ühiskonna ja keele sotsiaalne, erialane, ealine, territoriaalne jne liigendus. - 5 t

	+			+			Metropoli ja diasporaa keel. Vene keel Eestis - 2 t
							1I kursus „Tekst.Teksti stilistika“
			+	+			Põhikooli materjali kordamine ja üldistamine: teksti mõtteline terviklikkus, liigendatus, pealkiri, põhiidee, teksti sidusus, tekstiliigid.
+			+	+			Teksti formaalsed ja keelelised tunnused
+				+			Teksti sisu ja kommunikatiivne suunitlus
	+		+	+			Teksti funktsioneerimise peamised valdkonnad
							III kursus „Praktiline vene keel I (kõnekultuur)“
			+	+			Kõnekultuuri üldmõisted
+		+		+			Keel ja isik.
+				+			Kõne kommunikatiivsed omadused
	+		+	+		+	Kirjakeele normid
	+			+			Morfoloogianormid.
			+				Süntaksinormid
		+		+		+	Vene kõneetikett
							IV kursus „Praktiline vene keel II (suulise teksti vastuvõtt ning loomine)“
	+		+	+			**Suulise teksti vastuvõtt ja loomine**

+	+		+	+			Suuline kõnekeel.
+	+			+			Erineva tähendusega dialoogid
	+		+	+			Ametlik suuline kõne
+	+	+		+			Koosolek, selle eesmärgid ja tüübid. Suhtlemise korraldus. Juhataja roll
+	+			+			Teadusliku sisuga suuline kõne. Ettekanne: allikad, struktuur, esitus
+	+	+		+			Avalik suuline kõne
+	+			+		+	Suuline vastus, selle struktuur. Vastuse hindamise kriteeriumid.
							V kursus „Praktiline vene keel III (kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine)“
+		+	+				Õpitavate kirjalike tekstide tüübid.
			+				Arutlev kirjand: struktuur, struktuuri komponentide variandid.
		+	+				Essee kui vaba tekstitüüp.
			+			+	Tarbetekst.
	+						Teaduslik tekst.
+	+						Publitsistlik tekst.
			+				Elektroonilised väljaanded.
	+					+	Tekstid mitmekultuurilises ja mitmekeelses

							keskkonnas, tõlketekstid.
+			+				Kirjalike tekstide parandamine
							VI kursus „Praktiline vene keel IV (ortograafia ja interpunktsiooni korrektsioonikursus)“
			+			+	Fakte vene ortograafia ajaloost.
			+				Täishäälikute õigekiri sõna lihttüveskontrollitavad rõhutud täishäälikud, mittekontrollitavad õhutud täishäälikud, vahelduvad täishäälikud.
	+					+	Täishäälikute õigekiri *ж, ч, ш, щ, ц* järel eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnade lihttüves, sufiksis ja õnalõpus.
			+				Tähtede *е* ja *э* õigekiri laensõnades.
			+				Kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves: helilised ja helitud kaashäälikud, kaksikkaashäälikud, ittehääldatavad kaashäälikud
	+			+		+	Nimisõnade, omadussõnade, kesksõnade käändelõppude ja tegusõna pöördelõppude õigekiri.
	+			+			Eesliidete õigekiri: *з*-lõpulised eesliited ja eesliide *с*-; eesliited *пре*- ja *при*-; *ы* ja *и* eesliidete järel.

	+					+	*ъ ja ь* kasutamine vene ja laensõnades. *ь* õigekirjutus *ж, ч, ш, щ* järel eri sõnaliikidesse kuuluvates õnades.
			+	+			Kokkukirjutamine ja sidekriips eri sõnaliikide puhul ning sõnades komponentidega *пол* ja *полу-*.
			+				Sufiksite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.
	+			+			*не* kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidega. *не* ja *ни* eristamine.
			+				Määrsõnade õigekiri.
			+				Arvsõnade õigekiri: põhi- ja järgarvsõnade käändevormid.
	+		+				Tuletatud ees- ja sidesõnade kirjutamise komplitseeritud juhud.

			+			+	**Interpunktsioon** Vene interpunktsiooni printsiibid.
	+		+				Lauselühenditega lihtlause.
			+			+	Kirjavahemärgid kiilsõnade ja kiillausetega ning ütte ja hüüdsõnadega lausetes kasutamine
	+		+				Võrdlustarindid. Tarindid sidesõnaga *как*
			+				Kirjavahemärgid rind- ja põimlauses. Koolon ja mõttekriips liht- ja liitlauses.

Valdkonnapädevused									Õppesisu
väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;	Arutlebt, arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;	teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;	hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;	mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;	väärtustab kirjanikku kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat	teab eesti, vene ja väliskirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;	tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;	analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.	
+	+								**I kursus „Keel, ühiskond, kultuur“**
+	+								Suhtlemine keele abil inimese evolutsiooni käigus. Keele funktsioonid. Keel ja kõne. -12
+	+		+						Keelte ja kultuuride vastastikused mõjutused.- 8 t.
+	+								Keelkonnad ja keelerühmad.- 8 t.
+	+								Ühiskonna ja keele sotsiaalne, erialane, ealine, territoriaalne jne liigendus. - 5 t
+	+		+						Metropoli ja diasporaa keel. Vene keel Eestis - 2 t
+	+								**1I kursus „Tekst.Teksti stilistika“**
+	+		+						Põhikooli materjali kordamine ja üldistamine: teksti mõtteline terviklikkus, liigendatus, pealkiri, põhiidee, teksti sidusus, tekstiliigid.
+	+	+	+						Teksti formaalsed ja keelelised tunnused
+	+								Teksti sisu ja kommunikatiivne suunitlus

+	+	+	+						Teksti funktsioneerimise peamised valdkonnad
									III kursus „Praktiline vene keel I (kõnekultuur)“
+		+							Kõnekultuuri üldmõisted
									Keel ja isik.
									Kõne kommunikatiivsed omadused
		+							Kirjakeele normid
+		+							Morfoloogianormid.
+	+	+							Süntaksinormid
+		+							Vene kõneetikett
									IV kursus „Praktiline vene keel II (suulise teksti vastuvõtt ning loomine)“
+		+							**Suulise teksti vastuvõtt ja loomine**
+			+						Suuline kõnekeel.
+		+							Erineva tähendusega dialoogid
+									Ametlik suuline kõne
+		+							Koosolek, selle eesmärgid ja tüübid. Suhtlemise korraldus. Juhataja roll
+		+							Teadusliku sisuga suuline kõne. Ettekanne: allikad, struktuur, esitus
+									Avalik suuline kõne
+		+							Suuline vastus, selle struktuur. Vastuse hindamise kriteeriumid.
									V kursus „Praktiline vene keel III (kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine)“

+		+							Õpitavate kirjalike tekstide tüübid.
+		+	+						Arutlev kirjand: struktuur, struktuuri komponentide variandid.
+									Essee kui vaba tekstitüüp.
+		+							Tarbetekst.
+									Teaduslik tekst.
+			+						Publitsistlik tekst.
+		+							Elektroonilised väljaanded.
+									Tekstid mitmekultuurilises ja mitmekeelses keskkonnas, tõlketekstid.
+		+							Kirjalike tekstide parandamine
									VI kursus „Praktiline vene keel IV (ortograafia ja interpunktsiooni korrektsioonikursus)“
+		+							Fakte vene ortograafia ajaloost.
			+						Täishäälikute õigekiri sõna lihttüveskontrollitavad rõhutud täishäälikud, mittekontrollitavad õhutud täishäälikud, vahelduvad täishäälikud.
+									Täishäälikute õigekiri *ж, ч, ш, щ, ц* järel eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnade lihttüves, sufiksis ja õnalõpus.
+			+						Tähtede *е* ja э õigekiri laensõnades.

+									Kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves: helilised ja helitud kaashäälikud, kaksikkaashäälikud, ittehääldatavad kaashäälikud
+			+						Nimisõnade, omadussõnade, kesksõnade käändelõppude ja tegusõna pöördelõppude õigekiri.
+		+							Eesliidete õigekiri: *з*-lõpulised eesliited ja eesliide *с*-; eesliited *пре*- ja *при*-; *ы* ja *и* eesliidete järel.
+			+						*ъ ja ь* kasutamine vene ja laensõnades. *ь* õigekirjutus *ж, ч, ш, щ* järel eri sõnaliikidesse kuuluvates õnades.
+		+							Kokkukirjutamine ja sidekriips eri sõnaliikide puhul ning sõnades komponentidega *пол* ja *полу*-.
+		+							Sufiksite õigekiri eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades.
+									*не* kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidega. *не* ja *ни* eristamine.
+			+						Määrsõnade õigekiri.
+		+							Arvsõnade õigekiri: põhi- ja järgarvsõnade käändevormid.
+			+						Tuletatud ees- ja sidesõnade kirjutamise komplitseeritud juhud.
+		+							**Interpunktsioon** Vene interpunktsiooni printsiibid.

+									Lauselühenditega lihtlause.
+		+							Kirjavahemärgid kiilsõnade ja kiillausetega ning ütte ja hüüdsõnadega lausetes kasutamine
+			+						Võrdlustarindid. Tarindid sidesõnaga *как*
		+							Kirjavahemärgid rind- ja põimlauses. Koolon ja mõttekriips liht- ja liitlauses.

1.1.2. Õppeaine kirjeldus

Gümnaasiumiastmes, millega üldharidus lõpeb, on oluline soodustada õpilaste sotsiaalset kohanemist, arvestades tööturu eripära ja reaalseid vajadusi. Teoreetilised teadmised vene keelest ja keele praktiline valdamine aitavad saada tänapäevaühiskonna tegusaks liikmeks ning leida väärika töö eriti niisugustes tegevusvaldkondades nagu tõlkimine, kirjastustegevus, toimetajatöö, õpetajatöö, teadus, turism, sotsiaaltöö, meditsiin ning äritegevus. Õpilaste sotsialiseerumine tagatakse osaliselt selle ainekava põhieesmärkide saavutamise ja üksikülesannete täitmise kaudu.

Vene keele õppe lõppeesmärk on oskus lahendada aktuaalseid suhtlusülesandeid keelevahendite toel. Vene keele valdamine paneb aluse teiste keelte ja ülejäänud õppeainete edukale omandamisele, aitab kujundada õpilaste maailmapilti, avardab nende silmaringi ning arendab mõtlemist.

Teoreetilised teadmised on keele praktilise valdamise aluspõhi, seepärast sisaldab gümnaasiumi ainekava kolme tüüpi õppematerjali: teadmised keelest ning keele- ja suhtlusoskus. Gümnaasiumilõpetaja peab valdama tänapäeva keeleteadust, uut tehnoloogiat ja uusi tööviise. Praktilised kursused eeldavad õpitud teoreetiliste teadmiste rakendamist.

1.1.3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) on omandanud lingvistilised põhiteadmised keelest kui süsteemist ja selle realiseerumisest kõnes;
2) tunneb ortograafia- ja interpunktsiooni- ning teisi vene keele norme;
3) loeb ning kuulab mitmesugustes stiilides ja mitut tüüpi tekste ning mõistab nende sisu;
4) loob olenevalt suhtluseesmärgist ja kõnesituatsioonist mitmesugustes stiilides ning mitut tüüpi sidusaid tekste;
5) võib esineda suulise lühiettekandega;
6) kirjutab arutlevaid tekste mitmes žanris;
7) teeb ilukirjandusliku teksti lingvistilist analüüsi;
8) hindab kriitiliselt meediainfot ja internetist saadud teavet;
9) tunneb dialoogilise teksti ülesehituse eripära; on suuteline võtma osa argumenteeritud dialoogist, analüüsima vestluse kulgu ning hindama selle tulemusi;
10) kasutab vajaliku teabe leidmiseks sõnastikke, teatmeteoseid ja internetti;
11) seostab saadud infot eluliste situatsioonidega ning tulevase erialase tegevusega.

1.1.4. Kursuste õpitulemused ja õppesisu

I kursus „Keel, ühiskond, kultuur“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) mõistab keele rolli ning funktsiooni ühiskonnas, teadvustab keele ja kultuuri vastastikust seost;
2) tunneb vene keele eripära võrreldes teiste keeltega;
3) suhtub lugupidavalt teiste rahvaste keeltesse ja kultuuridesse, sh eesti keelesse, lõimudes Eesti mitmekultuurilisse ühiskonda;
4) teadvustab keeleliste ja mittekeeleliste suhtlusvahendite vastastikust seost;
5) analüüsib keele arengutendentse ning keele tänapäevaseisundit;
6) tunneb suulise ja kirjaliku keele norme.

Õppesisu

Suhtlemine keele abil inimese evolutsiooni käigus. Keele ja mõtlemise seos. Keel ja ühiskond, keel ja isiksus. Inimeste suhtlemine ning loomade suhtlemine. Keel ja mitteverbaalsed suhtlusvahendid. Rahvuskultuuri mitteverbaalsete suhtlusvahendite eripära.

Keele funktsioonid. Keel kui infoedastusvahend. Keel kui suhtlusvahend. Keel kui mõtlemisvahend. Keel kui emotsioonide väljendaja. Keel kui kuuluvuse väljendaja (etniline, sotsiaalne, paikkondlik, sooline).

Keel kui märgisüsteem. Semiootika. Kuulsad semiootikud (Juri Lotman, Umberto Eco jt). Loomulikud ja tehiskeeled. Esperanto. Tänapäeva tehiskeeled.

Keel ja kõne. Suuline ja kirjalik kõne. Kirja tekkimine ja areng. Tähestik. Slaavi kiri. Kirill ja Mefodi kui slaavi tähestiku loojad.

Keelkonnad ja keelerühmad. Indoeuroopa keelkond. Romaani, germaani ja slaavi keelerühm. Vene keel võrdluses slaavi keeltega. Uurali keeled. Soome-ugri keelerühm. Eesti keel kui soome-ugri keelerühma keel. Elav ja surnud keel.

Vene keel Eestis: kõnelejad, territoriaalne levik (linna- ja maaelanikkond, Kirde-Eesti, Peipsi-äärne ja teised regioonid). Vene keel Eesti venekeelses meedias.

Tänapäeva vene keele arenemistendentsid.

Keel kui vaimsete väärtuste väljendaja ning kandja. Rahvuskeel. Euroopa Liidu ja ÜRO töökeeled.

Keelte ja kultuuride vastastikused mõjutused. Laensõnad keeles.

Kirjakeel. Släng, žargoon (sotsiaalne, professionaalne, ealine jt). Argikeel. Dialektid. Keelekasutuse ealised ja soolised erinevused. Allkultuuride keel.

II kursus „Tekst. Teksti stilistika“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) teab teksti kui keele- ja kõneüksuse põhitunnuseid;
2) oskab analüüsida teksti formaalseid tunnuseid;
3) orienteerub keeleühikute ja tekstide stiililises mitmekülgsuses;
4) analüüsib tekstide sisu, eesmärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili;
5) väljendab oma mõtteid ja tundeid, arvestades suhtlusvaldkonda, -situatsiooni ja -eesmärki ning järgides stiili- ja etiketinorme.

Õppesisu

Tekst. Põhikooli materjali kordamine ja üldistamine: tekst, teema, pealkiri, põhiidee, teksti mõtteline terviklikkus, liigendatus, teksti sidusus. Kõnetüübid. Keelesüsteemi tekstitasand. Keeletasandite üksuste funktsioneerimine tekstis.

Teksti formaalsed ja keelelised tunnused. Teksti sidususe liigid. Lausete ja tekstiosade järjestikune (lineaarne) seos. Kõigi tekstiosade vertikaalne (globaalne) seos, mis vormistab tekstist tervikliku ühiku: jaotumine paragrahvideks, osadeks, rubriikideks.

Leksikaalsed sidususvahendid: sõnakordus, asendussõnad (asesõnad, sünonüümid jne). Assotsiatiivseosed.

Grammatilised sidususvahendid: aspekt, aeg, kõneviis, pööre, lausete süntaktiline struktuur jt.

Lausete ja tekstiosade loogiliste/mõtteliste suhete vormistamise vahendid: pealkiri, sidendlaused, resümeerivad sõnad, sidesõnad, rõhumäärsõnad, kiilud jt.

Olemasolev (lähte-) info ning uus (kommunikatiivselt oluline) info lauses. Siirdumine ühelt teabeliigilt teisele tekstis: ahelseos, paralleelseos. Teksti sisu terviklikkus.

Teksti kommunikatiivne suunitlus. Suhtlussituatsioon. Teksti eesmärk. Adressaat. Mõjutamine keele abil. Teksti organiseerimise iseärasused elektronruumis (hüpertekst, lähtetekst ja kasutajate kommentaarid jt). Suhtlemine internetis.

Teksti funktsioneerimise peamised valdkonnad. Funktsionaalstiilid. Stiilide realiseerimise kirjalik ja suuline vorm.

Asjaajamistekstid, nende kasutusala, loomise eesmärk. Asjaajamistekstide peamised keelelised erijooned.

Teadustekstid, nende kasutusala, loomise eesmärk. Teadustekstide peamised keelelised erijooned. Teadusliku artikli, monograafia mõiste.

Ajakirjandustekstid, nende kasutusala, loomise eesmärk. Ajakirjandustekstide peamised keelelised erijooned.

Kõnekeel. Kasutusala, eesmärk ja suhtlussituatsioon. Kõnekeele peamised keelelised erijooned.

Ilukirjandustekstid, nende kasutusala, loomise eesmärk. Ilukirjanduskeele peamised iseloomulikud jooned. Ilukirjanduslikud väljendusvahendid.

Mitteverbaalsed teabeedastusvahendid kirjalikus tekstis: illustratsioonid, graafikud, skeemid, fotod, internetinaeratused jt.

III kursus „Praktiline vene keel I (kõnekultuur)“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) valdab kõnekultuuri põhimõisteid;
2) valib sobivaid keelendeid, võttes arvesse suhtlusvaldkonda ja -situatsiooni ning adressaadi eripära;
3) rakendab praktikas teadmisi peamistest keelenormidest (ortoepilistest, leksikaalsetest, morfoloogilistest, süntaktilistest, stilistilistest);

4) ehitab loogiliselt ning õigesti liht- ja liitlauseid ning paigutab tekstiosad loogiliselt;
5) kasutab tekstides vene keele kogu rikkust, sh väljendusrikkaid keelendeid;
6) arvestab kõneetiketti;
7) loob õppe-teaduslike ja avalike esinemiste tekste, toetudes teadmistele heast keelekasutusest ning järgides teksti loogilisele struktuurile esitatavaid nõudmisi.

Õppesisu

Kõnekultuuri põhimõisted. Keel ja isik. Isiku keelekultuur ja ühiskonna keelekultuur. Raamatulik (ametlik) keel, kõnekeel. Kõne põhiomadused. Kirjakeele normid ja variandid. Kõneetikett.

Kõne põhiomadused: sisukus, loogilisus, kohasus, täpsus, puhtus, õigsus, rikkus, ilmekus. Kõne sisukus, informatiivsus. Kõne loogilisus. Loogilisuse tingimused. Tüüpilised ebaloogilisused. Keelendite kohasus: stiililine, kontekstiline, situatiivne. Kõne kohasus ja puhtus. Kohane sõnade valik. Sõnakasutuse täpsus. Sünonüümid, paronüümid, mitmetähenduslikud sõnad, homonüümid. Laensõnad, kantseleikeelendid, kõnestambid, historismid. Parasiitsõnad, žargonismid, ebasündsad väljendid.

Õigekeelsus kui kirjakeele normide järgimine.

Kõne rikkus ja mitmekesisus. Sõnamoodustusviisid kõnes.

Kõne väljendusrikkus. Pseudoväljendusrikkus (ilutsemine).

Kirjakeele normid. Ortoeepianormid. Ortoeepianormide rikkumise sagedused.

Sõnade ühilduvus: leksikaalne, grammatiline, stilistiline. Tüüpilised ühildumisvead.

Morfoloogianormid. Nimi-, omadus- ja arvsõnade (suulises kõnes), asesõnade, tegusõna pöörde- ja soovormide, kesksõnade ja gerundiumide vormide moodustamise ning kasutamise vead.

Süntaksinormid. Käändelise rektsiooni, gerundiumi kasutamise, aluse ja öeldise ühildumise tüüpilised vead. Sõnajärjevead lauses.

Stiilinormid ja nende liigid. Tüüpilised reeglite rikkumise juhud.

Vene kõneetikett. Kõne-eetika peamised reeglid. Žargonismid, ebasündsad väljendid, nende kasutuse lubatud kõnepiirid.

IV kursus „Praktiline vene keel II (suulise teksti vastuvõtt ning loomine)“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) tunneb eri žanris suuliste tekstide erijooni;
2) mõistab ning loob suulisi tekste vastavalt suhtluseesmärgile ja -olukorrale;
3) eristab ning loob eri žanris ja funktsionaalstiilis suulisi tekste;
4) suudab diskussioonist osa võtta või seda juhtida;
5) oskab kriitiliselt hinnata suulisi tekste (oma ja teiste, autentseid ning õppetekste).

Õppesisu

Suuline kõne, selle erinevus kirjalikust. Kõnekeele spontaansus. Ettevalmistamata (spontaanne intervjuu, pressikonverents, dialoog otse eetris), osaliselt ette valmistatud ja ettevalmistatud suuline kõne. Suhtlussituatsiooni arvestamine suulise teksti loomisel kui eduka kommunikatsiooni tingimus. Suhtlusviisid (kontaktne ja distantne, dialoog ja monoloog, privaatne ning ametlik).

Suuline kõnekeel, selle erijooned. Kõnekeele dialoogiline iseloom. Dialoogi pidamise taktika.

Erineva tähendusega dialoogid (kaastunne, heakskiit, vastuvaidlus, hoiatus jt).

Ametlik suuline kõne. Suulised teadaanded. Ametlik vestlus, selle variandid. Ametliku vestluse korraldamine tööle võtmiseks.

Koosolek, selle eesmärgid ja tüübid. Juhataja roll. Peaküsimuste arutlemine. Kriitikakultuur.

Teadusliku sisuga suuline kõne. Suuline vastus, selle struktuur. Vastuse hindamise kriteeriumid. Ettekanne: allikad, struktuur, esitus. Ettekande hindamise kriteeriumid. Lühiloeng (sisu mõistmine ja selle fikseerimine).

Avalik suuline kõne. Diskussioon, juhtija roll. Diskussioonide eesmärgid ja tüübid. Tõestuse ja ümberlükkamise struktuur. Argumentide tüübid. Mittenõusoleku väljendamise kultuur. Intervjuu žanr. Ettevalmistus usutluseks.

Oraatorikõne, selle erijooned. Dialoogilisus. Retoorikavõtted. Auditooriumiga suhtlemise kultuur. Suulise kommunikatsiooni ebaõnnestumise põhjused, nendest hoidumise võimalused.

V kursus „Praktiline vene keel III (kirjalike tekstide vastuvõtt ja loomine)“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) eristab kirjaliku kõne suhtlusvaldkonnast olenevat eripära;
2) tunneb eri žanris kirjalike tekstide iseärasusi;
3) mõistab ja koostab kirjalikke tekste;
4) oskab kriitiliselt hinnata kirjalikke tekste (oma ja teiste, autentseid ning õppetekste);
5) redigeerib oma kirjalikke tekste.

Õppesisu

Kirjalik kõne, selle iseloomustus ja erinevus suuliselt kõnest. Kommunikatiivne kirjalik kõne.

Õpitavate kirjalike tekstide tüübid: ümberjutustus, kirjand, essee, laiapõhjaline vastus probleemküsimusele.

Ümberjutustuste kirjutamine eri stiilis ja žanris tekstidest.

Arutlev kirjand, selle struktuur (sissejuhatus, põhiosa, kokkuvõte). Teema sõnastamine (teema kui mõiste, teema kui arvamus, teema kui küsimus). Juhtiv tees. Argumentide liigid. Tekstilõik ja selle struktuur. Teksti loogilisuse ja sidususe vahendid. Üksikasjaliku vastuse probleemne küsimus kui arutlustüüp.

Essee kui vabatekstitüüp.

Tarbetekst. Avalduse, juhendi, volituse, allkirjastatud tõendi, CV kirjutamine. Ametlik kiri. Ametlikud tekstid elektroonilisel kujul.

Teadustekst. Konspekt, referaat, nende liigid. Aimetekstide konspekteerimine ja refereerimine. Kriitiline suhtumine internetis pakutavatesse valmisreferaatidesse.

Publitsistlik tekst. Informatsioonilised ja kriitilised lühisõnumid. Artikkel. Reklaam ja selle liigid. Kuulutuse ning retsensiooni kirjutamine, arvestades nende sisu ja struktuuri erijooni.

Elektroonilised väljaanded. Kriitiline suhtumine meediatekstidesse. Tekstide loomine internetis. Internetisuhtluse kultuur.

Kirjalike tekstide parandamine. Teksti sisu, kompositsiooni ja keele parandamine.

VI kursus „Praktiline vene keel IV (ortograafia ja interpunktsiooni korrektsioonikursus)“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) valdab vene keele ortograafia- ja interpunktsiooninorme;
2) kirjavahemärgistab õigesti õpitud tüüpi lauseid; põhjendab kirjavahemärgi kohta ja valikut;
3) leiab ortograafia- ja punktuatsioonivead ning parandab need;
4) oskab vajaliku ortograafia- ja interpunktsiooniteabe saamiseks kasutada sõnastikke, raamatukogu katalooge ning internetti.

Õppesisu

Ortograafia. Vene ortograafia peamised printsiibid. Vene õigekirja morfoloogiline iseloom.

Täishäälikute õigekiri sõna lihttüves: kontrollitavad rõhutud täishäälikud, mittekontrollitavad rõhutud täishäälikud, vahelduvad täishäälikud. Täishäälikute õigekiri *ж, ч, ш, щ, ц* järel eri sõnaliikidesse kuuluvate sõnade lihttüves, sufiksis ja sõnalõpus.

Kaashäälikute õigekiri sõna lihttüves: helilised ja helitud kaashäälikud, kaksikkaashäälikud, mittehääldatavad kaashäälikud.

Nimisõnade, omadussõnade, kesksõnade käändelõppude ja tegusõna pöördelõppude õigekiri.

Eesliidete õigekiri: *з*-lõpulised eesliited ja eesliide *с*-; eesliited *пре*- ja *при*-; *ы* ja *и* eesliidete järel.

ъ ja ь kasutamine vene ja laensõnades. *ь* õigekirjutus *ж, ч, ш, щ* järel eri sõnaliikidesse kuuluvates sõnades. Kokkukirjutamine ja sidekriips eri sõnaliikide puhul ning sõnades komponentidega *пол* ja *полу-*.

Sufiksite õigekiri eri sõnaliikides.

н ja *нн* eri sõnaliikides.

не kokku- ja lahkukirjutamine eri sõnaliikidega. *не* ja *ни* eristamine.

Määrsõnade õigekiri.

Arvsõnade õigekiri.

Tuletatud ees- ja sidesõnade kirjutamise komplitseeritud juhud.

Suurtähtede õigekirjutuse rasked juhud.

Interpunktsioon. Vene interpunktsiooni printsiibid. Lauselühenditega lihtlause. Kirjavahemärgid üksikute, korduvate ja paarissidesõnadega koondlauses. Lause kõrvalliikmete kirjavahemärkidega eraldamine (*обособление*). Kirjavahemärgid täpsustava, selgitava ja täiendava tähendusega lauseliikmete puhul. Kirjavahemärgid kiilsõnade ja kiillausetega ning ütte ja hüüdsõnadega lausetes.

Võrdlustarindid. Tarindid sidesõnaga *как*.

Kirjavahemärgid rind-, põim- ja sidesõnata lauses.

Jutumärgid ja teise isiku kõne: tsiteerimisviisid, kirjavahemärgid teise isiku sõnu ning dialoogi edastades. Epigraafi vormistamine.

Autoriomane kirjavahemärkide kasutamine.

1.1.5. Füüsiline õpikeskkond

1. Valdav osa õpet toimub klassis, kus saab mööblit sobivalt ümber paigutada rühmatööks ning ümarlauavestlusteks.
2. Klassiruumis kasutatakse õigekeelsussõnaraamatuid ja võõrsõnade leksikoni.
3. Tundides kasutatakse tänapäevastel info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid

õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid, sh netisõnaraamatuid.
4. Tunde peetakse vajaduse korral arvutiklassis, kooli raamatukogus ning väljaspool kooli.

1.1.6. Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Teadvustab massiteabevahendite rolli kultuuri- ja ühiskondlikes protsessides ning mõistab nende kasutamise vajalikkust; oskab tekste (sh meediatekste ja reklaami) analüüsida ning kriitiliselt hinnata, saades aru autori kavatsusest ning osates eristada usutavat ja ebausutavat infot; õpib õigesti valima keelendeid, luues mitmesuguse eesmärgiseadega suulisi või kirjalikke tekste; täiustab oskust oma seisukohta õigesti ja veenvalt väljendada;

1.1.6. Hindamine

Hindamisel lähtutakse NVRK hindamisjuhendist**.**

Hindamisel lähtutakse gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätteist. Keele ja kirjanduse õpitulemuste kontrolli ning hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste, kirjalike tööde ning praktiliste tegevuste alusel. Hindamismeetodite valikul arvestatakse õpilaste vanuselisi iseärasusi, individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid. Õpitulemuste kontrollimise ja hindamise vormid peaksid olema mitmekesised. Tähtsal kohal on õpilast toetav kujundav hindamine, mis keskendub eelkõige õpilase arengu võrdlemisele tema varasemate saavutustega. Hindamise kriteeriumid ja viiepallisüsteemist erinev hindamise korraldus täpsustatakse kooli õppekavas.

Vene keeles hinnatakse:

1) korrektset suulist ja kirjalikku keelekasutust;

2) eri liiki suuliste ja kirjalike tekstide mõistmist ning kriitilist analüüsi;
3) tekstiloomeoskust;
4) argumenteerimisoskust;
5) teabeallikate kasutamise oskust.

2. **Vene kirjandus**

2.1.1. Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

1) loeb ja väärtustab vene, eesti ning maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;
2) väärtustab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust ning kirjanikku kui loojat ja mõistab kirjandusega seotud elukutsete ja ametite sisu ning väärtust ühiskonnale;
3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat ning kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;
4) loeb nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;
5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);

6) tajub kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust, erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel ning näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;
7) kujundab endast teadlikku lugejat, kes kirjanduse toel arendab oma eetilisi ja esteetilisi väärtushinnanguid ning maailmavaadet;
8) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ja infoallikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.

Üldpädevused							**Õppesisu**
Väärtuspädevus	**Sotsiaalne pädevus**	**Enesemääratlus pädevus**	**Õpipädevus**	**Suhtluspädevus**	**Matemaatikapädevus**	**Ettevõtlikkuspädevus**	**I kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine"**
			+				Romantismi kui kirjandusvoolu põhižanrid. (George Gordon Byron, Heinrich Heine, Victor Hugo, Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov).
		+					Realismi tekkimine (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov, Nikolai Gogol).
	+		+				Draamateosed 19. sajandi alguses, nende spetsiifika (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin).
							II kursus „19. sajandi II poole kirjandus: realism"

+				+			Realism vene kirjanduses (Omore Balzak, Ivan Turenev Alexandr Ostrovski, fjodor Dostoevski, Lev Tolstoi)
+	+		+				Kodanliku lüürika ja nn puhta kunsti poeesia. (Alexei Nekrassov)
	+	+	+	+			Psühhologism luules. Luuletsükli mõiste (Fjodor Tjuttšev, Afanassi Fet).
							III kursus „20. sajandi I poole kirjandus“
		+					19. sajandi esteetilised ja kõlbelised väärtused, nende ümbermõtestamine 20. sajandil (Oscar Wilde).
+		+		+			Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses (Aleksandr Kuprin, Maksim Gorki, Ivan Bunin).
							Vene poeesia hõbedane ajastu.
+		+		+			Realistliku kujutamise traditsiooni jätkumine ja areng sõjaeelsete aastate kirjanduses (Mihhail Šolohhov).
+	+			+			Ulmeliste ja realistlike elementide ühendamine vene kirjanduses (Mihhail Bulgakov).
+	+			+			Vene pagulaskirjandus (Vladimir Nabokov).
+		+					**IV kursus „20. sajandi II poole ja 21. sajandi alguse kirjandus“**
		+					Inimese võõrandumise probleem tänapäeva maailmas (Albert Camus, Franz Kafka).
			+	+			Luuletaja saatus ja tema ettemääratus kannatustele (Boriss Pasternak, Marina Tsvetajeva, Jossif Brodski).
+		+		+			Sulaaeg elus ja kirjanduses. Estraadiluule ja autorilaul (Andrei Voznessenski, Robert Roždestvenski, Jevgeni Jevtušenko, Vladimir Võssotski, Bulat Okudžava).
		+		+			Inimese kujunemise, tõeliste ja näiliste väärtuste äratundmise teema (Jerome Salinger, Viktor Pelevin)
+			+	+			Nüüdisaja põhiprobleemid. Kõlbelise valiku probleem (Juri Trifonov, Aleksandr Vampilov, Sergei Dovlatov, Vjatšeslav Pjetsuhh, Vladimir Makanin, Ljudmila Petruševskaja, Ljudmila

							Ulitskaja, Tatjana Tolstaja, Ken Kesey).
							Valikkursus „Maailmakirjandus antiikajast 18. sajandini“
+	+		+				Maailmavaate iseärasused antiikajal. Homeros „Ilias“ või „Odüsseia“ (fragmendid), Sappho luuletused (valikuliselt), Aischylos „Aheldatud Prometheus“, Sophokles „Antigone“, Euripides „Medeia“, Aristofanes „Pilved“, Gaius Valerius Catulluse luuletused (valikuliselt), Horatiuse luuletused (valikuliselt).
+	+		+				Maailmavaate iseärasused keskajal. „Nibelungide laul“ (fragmendid), „Tristan ja Isolde“ (fragmendid), keskaja lüürika, „Jutustus möödunud aastatest“ (fragmendid), „Lugu Igori sõjaretkest“, Dante „Jumalik komöödia“ või „Põrgu“ (fragmendid).
+		+		+			Maailmavaate iseärasused renessansis . Francesco Petrarca sonetid, William Shakespeare „Hamlet“, sonetid
+		+		+			Maailmavaate iseärasused valgustusajastul. Pierre Corneille „Cid“, Molière „Tartuffe“, Johann Wolfgang von Goethe „Faust“ I osa, fragmendid, Gavril Deržavin „Jumal“, „Külaelu kiituseks“, Deniss Fonvizini komöödiad valikuliselt, Nikolai Karamzin „Vaene Liisa“.

Valdkonnapädevused	Õppesisu

	toob näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta ning seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;	arutleb rutleb nimetab eesti kirjanduse peamised arengusuunad, tähtsamad autorid ja teosed, avab oluliste teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja vaatepunktist;	teab te seostab loetut nii võrdlevalt kui ka eristavalt tänapäeva eluolu ja -nähtustega ning iseenda ja üldinimlike probleemidega;	hindab selgitab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust, analüüsib ilukirjandusteose poeetikat, mõistab keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga;	moistab, nalüüsib ja tõlgendab luuletust, iseloomustab selle poeetikat (žanr, teema, motiiv, kujund, vorm), kirjeldab meeleolu ja sõnastab sõnumi;	määrab proosa- või draamateksti teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab jutustaja vaatepunkti, tegevusaega ja -kohta, miljöö, süžeed ja tegelasi ning ülesehitust ja keelekasutust;	teab ee kirjeldab teksti põhjal tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende olemust, omavahelisi suhteid ning funktsioone narratiivis, võrdleb ja vastandab tegelasi, annab nendele hinnanguid, otsib nende käitumisele alternatiivi ning võrdleb iseennast mõne tegelasega;	tunn, arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal nii suuliselt kui ka kirjalikult, teemakohaselt ja põhjendatult, tuues näiteid teostest ning avardades teemat küsimuste ja väidetega;	Analüü õpib tundma ennast kui lugejat, jagab oma lugemiskogemust teistega, kujundades seeläbi oma lugemiseelistusi ning väärtushinnanguid;	võrdleb kirjandusteost ja sellel põhinevat filmi või teatrilavastust ning toob näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeele erinevuste kohta.	**I.**
										I kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine”
+	+		+				+		+	Romantismi kui kirjandusvoolu põhižanrid. (George Gordon Byron, Heinrich Heine, Victor Hugo, Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov).

+	+							+		Realismi tekkimine (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov, Nikolai Gogol).
+	+				+			+		Draamateosed 19. sajandi alguses, nende spetsiifika (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin).
										II kursus „19. sajandi II poole kirjandus: realism“
	+		+					+		Realism vene kirjanduses (Omore Balzak, Ivan Turenev Alexandr Ostrovski, fjodor Dostoevski, Lev Tolstoi)
+					+					Kodanliku lüürika ja nn puhta kunsti poeesia. (Alexei Nekrassov)
+	+		+			+				Psühhologism luules. Luuletsükli mõiste (Fjodor Tjuttšev, Afanassi Fet).
										III kursus „20. sajandi I poole kirjandus“
+	+		+			+				19. sajandi esteetilised ja kõlbelised väärtused, nende ümbermõtestamine 20. sajandil (Oscar Wilde).
+	+		+			+				Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses (Aleksandr Kuprin, Maksim Gorki, Ivan Bunin).
			+			+				Vene poeesia hõbedane ajastu.
	+			+						Realistliku kujutamise traditsiooni jätkumine ja areng sõjaeelsete aastate kirjanduses (Mihhail Šolohhov).
	+									Ulmeliste ja realistlike elementide

										ühendamine vene kirjanduses (Mihhail Bulgakov).
	+			+			+			Vene pagulaskirjandus (Vladimir Nabokov).
										IV kursus „20. sajandi II poole ja 21. sajandi alguse kirjandus“
	+			+						Inimese võõrandumise probleem tänapäeva maailmas (Albert Camus, Franz Kafka).
	+			+						Luuletaja saatus ja tema ettemääratus kannatustele (Boriss Pasternak, Marina Tsvetajeva, Jossif Brodski).
+	+			+						Sulaaeg elus ja kirjanduses. Estraadiluule ja autorilaul (Andrei Voznessenski, Robert Roždestvenski, Jevgeni Jevtušenko, Vladimir Võssotski, Bulat Okudžava).
+	+		+							Inimese kujunemise, tõeliste ja näiliste väärtuste äratundmise teema (Jerome Salinger, Viktor Pelevin)
		+			+		+			Nüüdisaja põhiprobleemid. Kõlbelise valiku probleem (Juri Trifonov, Aleksandr Vampilov, Sergei Dovlatov, Vjatšeslav Pjetsuhh, Vladimir Makanin, Ljudmila Petruševskaja, Ljudmila Ulitskaja, Tatjana Tolstaja, Ken Kesey).
										Valikkursus „Maailmakirjandus antiikajast 18. sajandini“

+	+	+			+		+			Maailmavaate iseärasused antiikajal. Homeros „Ilias“ või „Odüsseia“ (fragmendid), Sappho luuletused (valikuliselt), Aischylos „Aheldatud Prometheus“, Sophokles „Antigone“, Euripides „Medeia“, Aristofanes „Pilved“, Gaius Valerius Catulluse luuletused (valikuliselt), Horatiuse luuletused (valikuliselt).
		+			+		+			Maailmavaate iseärasused keskajal. „Nibelungide laul“ (fragmendid), „Tristan ja Isolde“ (fragmendid), keskaja lüürika, „Jutustus möödunud aastatest“ (fragmendid), „Lugu Igori sõjaretkest“, Dante „Jumalik komöödia“ või „Põrgu“ (fragmendid).
+		+		+			+			Maailmavaate iseärasused renessansis . Francesco Petrarca sonetid, William Shakespeare „Hamlet“, sonetid
+	+	+				+				Maailmavaate iseärasused valgustusajastul. Pierre Corneille „Cid“, Molière „Tartuffe“, Johann Wolfgang von Goethe „Faust“ I osa, fragmendid, Gavril Deržavin „Jumal“, „Külaelu kiituseks“, Deniss Fonvizini

										komöödiad valikuliselt, Nikolai Karamzin „Vaene Liisa“.

Õppeaine kirjeldus

Kirjanduse ainekava ülesehitus on kirjanduslooline, neli kursust hõlmavad maailmakirjandust alates 19. sajandist tänapäevani, viies on valikkursus. Valikkursus käsitleb maailmakirjanduse varasemat perioodi kuni 17. sajandini. Kirjanduse ainekava järgib kirjandusajaloolise printsiibi kõrval ka problemaatilis-temaatilist printsiipi. Kirjandusteoseid analüüsitakse nende loomisaja kunstilises ja ühiskondlikus kontekstis, õpitakse nägema nii nende kunstilisi iseärasusi kui ka esitatud probleeme ning seostama neid tänapäevaühiskonna elu ja probleemidega. Kirjandusteoseid käsitledes õpitakse kujundama ja väljendama oma arvamust nii suulises kui ka kirjalikus vormis.

.

2.4.3. Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

1) on omandanud ettekujutuse maailmakirjanduse arengust, selle põhietappidest ning eri kirjandusvoolude tunnustest;
2) teab käsitletud kirjandusteoste sisu ning põhifakte tähtsamate kirjanike elust ja loomingust;
3) analüüsib ning tõlgendab kirjandusteost kui kunstiteost, kasutades ajaloo- ja kirjandusteadmisi;
4) seostab ilukirjandusteoseid ühiskonnaelu ning kultuuriga; mõistab käsitletud kirjandusteoste ajaloolis-konkreetset ja üldinimlikku sisu;
5) tajub kirjandusteost tema loomisajastu kontekstis, seostab seda ajastu kirjandusvoolu ning tänapäevaga;
6) toob esile autoripositsiooni;
7) oskab kõrvutada ühe ja sama teose erinevaid tõlgendusi ning teha argumenteeritud järeldusi;

8) oskab väljendada ja argumenteerida oma suhtumist loetud teosesse nii suuliselt kui ka kirjalikult ning eri žanrides (suuline esinemine, retsensioon, essee, arutlev kirjand);
9) valdab suulise esinemise ning diskussioonis osalemise oskusi ja reegleid;
10) oskab materjali koguda ja süstematiseerida ning kasutada teatmekirjandust eri laadi tekste koostades ja korrigeerides;
11) nimetab eesti kirjanduse tähtsamaid autoreid ja teoseid ning tunneb eesti kirjanduse olulisi arenguetappe käsitletud näidete põhjal; on motiveeritud eesti kirjandust iseseisvalt lugema.

I kursus „19. sajandi I poole kirjandus: romantism, realismi tekkimine“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes romantismi ja realismi tekkimist kirjanduses, nimetab tähtsamaid žanre, autoreid ja nende teoseid;
2) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste ning proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
4) väljendab oma argumenteeritud arvamust loetud teosest suulises ja kirjalikus vormis ning vormistab neid korrektselt;
5) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli pikemat proosateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloo.

Õppesisu

Temaatika. Romantismi kui kirjandusvoolu põhižanrid. Romantiline kangelane. Kangelase ületamatu konflikt ühiskonnaga. Romantilise kangelase traagiline saatus (George Gordon Byron, Heinrich Heine, Victor Hugo, Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov).

Realismi tekkimine. Realistliku teose kangelane (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin, Mihhail Lermontov, Nikolai Gogol).

Draamateosed 19. sajandi alguses, nende spetsiifika (Aleksandr Gribojedov, Aleksandr Puškin). Tüüpkangelased kui peamine väljendusmeetod.

Kirjandusteost illustreeriv ekraniseering ning kirjandusteose loominguline töötlus. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs.

Mõisted. Teose ajaloolis-kultuuriline kontekst. Romantism. Romantiline kahestumine. Romantiline poeem. Lüüriline luuletus. Romantiline kangelane. Autori isiksuse representatsiooni eri tüübid kirjandustekstis: lüüriline kangelane, jutustaja.

Realism. Tüpiseerimine. Tüüpiline kuju. Liigne inimene. Komöödia. Romaan. Romaan luuletuses. Jutustus. Poeem. Onegini stroof.

Arutlusteemasid. Kirjandusliku kangelase võõrandumine maailmast. Vabaduspüüd kui romantilise kangelase loomupärane omadus. Unistuse ja tegelikkuse, kangelase ja massi konflikt. Inimsuhete probleeme. Liigne inimene kui kirjandusteoste kangelane. Luuletaja saatus ja tema ettemääratus kannatustele. Tegelaste eetilised, sotsiaalsed ja psühholoogilised probleemid.

Teoseid terviklikuks käsitlemiseks. Lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse alljärgnevast loendist vähemalt neli ulatuslikumat teost: George Byroni luuletused, „Child Haroldi palverännak“ või „Korsaar“ (katkendid); Heinrich Heine lüürika; Victor Hugo „Jumalaema kirik Pariisis” (katkendid); Aleksandr Gribojedov „Häda mõistuse pärast“; Aleksandr Puškini luuletused, „Kaukaasia vang” või „Bahtšisarai purskkaev”, „Väikesed tragöödiad” või ”Boris Godunov”, „Jevgeni Onegin“; Mihhail Lermontovi luuletused, „Meie aja kangelane“; Nikolai Gogol „Peterburgi jutustused“, „Surnud hinged“ (I köide).

II kursus „19. sajandi II poole kirjandus: realism“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes realistlikku kirjandust ja tähtsamaid žanre ning nimetab autoreid ja nende teoseid;
2) analüüsib ning tõlgendab loetud luuletuste, proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
4) väljendab oma argumenteeritud arvamust loetud teosest suulises ja kirjalikus vormis ning vormistab neid korrektselt;
5) teeb ettekandeid;
6) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli pikemat proosateost

Õppesisu

Temaatika

Realism vene kirjanduses. Realistlik isiksusekontseptsioon. Tüüp ja prototüüp. Realistliku teose süžee ja konflikt.

Kirjanduse žanrisüsteemi areng: psühholoogiline romaan, sotsiaal-filosoofiline romaan, romaan-epopöa, sotsiaal-olustikuline draama, psühholoogiline draama. Psühhologismi areng proosas ja draamas.

Kodanliku lüürika ja nn puhta kunsti poeesia.

Psühhologism luules. Luuletsükli mõiste (Fjodor Tjuttšev, Afanassi Fet).

Kirjandusteost illustreeriv ekraniseering ning kirjandusteose loominguline töötlus. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs.

Mõisted: realism, uued inimesed, nihilism, liigne inimene kui kirjandusteoste kangelane, naise emantsipatsioon, kodanikuluule, puhas kunst, luuletsükkel, sotsiaal-filosoofiline romaan, psühholoogiline romaan, sotsiaal-olustikuline draama, psühholoogiline draama, rahvalikkus, historism, romaan-epopöa, novell.

Arutlusteemasid. Kõlbelised otsingud ja isiksuse enesemääratlus. Isiksuse ja ühiskonna konflikt, keskkonna mõju inimese vaimuelule. Saatuse probleem, elu mõte ja surma saladus.

Tõelised ja mittetõelised väärtused. Põlvkondade probleem. Inimene perekonnas. Inimene ajaloolise murrangu ajal. Raha võim. Nihilism 19. sajandi II poole kirjanduses. Naise kuju realistlikus kirjanduses. Sotsiaalsed teemad 19. sajandi II poole lüürikas. Inimese tundemaailm lüürikas. Olmetegelased 19. sajandi II poole kirjanduses.

Teoseid terviklikuks käsitlemiseks. Lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse vähemalt neli romaani ja 1–2 draamateost alljärgnevast loendist: Honoré de Balzac „Šagräännahk“ või „Gobseck“; Ivan Turgenev „Isad ja pojad“; Aleksandr Ostrovski „Äike“ või „Kaasavaratu”; Nikolai Nekrassovi luuletused; Fjodor Tjuttševi luuletused; Afanassi Feti luuletused; Fjodor Dostojevski „Kuritöö ja karistus“; Henrik Ibsen „Nukumaja“; Lev Tolstoi „Sõda ja rahu“ (ülevaade, fragmendi lugemine ja analüüs); Anton Tšehhovi jutustused, „Kirsiaed“ või „Onu Vanja”; Guy de Maupassant’i novellid.

III kursus „20. sajandi I poole kirjandus“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes ajastu kirjandust, tähtsamaid voole ja žanre ning nimetab autoreid ja nende teoseid;
2) analüüsib ning tõlgendab loetud luuletuste, proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) võrdleb poeetikaanalüüsile tuginedes kahte vabalt valitud kirjandusteost, tuues esile ühiseid ja eriomaseid jooni;
4) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
5) väljendab oma argumenteeritud arvamust loetud teosest suulises ja kirjalikus vormis;
6) teeb loov- ja uurimistöid ning ettekandeid;
7) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

Temaatika. 19. sajandi esteetilised ja kõlbelised väärtused, nende ümbermõtestamine 20. sajandil (Oscar Wilde). Kirjandusprotsess 20. sajandi algul.

Realism 20. sajandi alguse vene kirjanduses (Aleksandr Kuprin, Maksim Gorki, Ivan Bunin).

Prantsuse dekadendid, nende poeesia mõju 20. sajandi alguse vene poeesiale (Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Stéphane Mallarmé).

Vene poeesia hõbedane ajastu. Suundumuste, stiilide ja rühmituste mitmekesisus. Sümbolism (Aleksandr Blok). Akmeism (Nikolai Gumiljov, Anna Ahmatova). Futurism (Vladimir Majakovski). Imažinism (Sergei Jessenin).

Realistliku kujutamise traditsiooni jätkumine ja areng sõjaeelsete aastate kirjanduses (Mihhail Šolohhov).

Antiutopistlikud romaanid vene kirjanduses (Jevgeni Zamjatin).

Ulmeliste ja realistlike elementide ühendamine vene kirjanduses (Mihhail Bulgakov).

Vene pagulaskirjandus (Vladimir Nabokov).

Kirjandusteost illustreeriv ekraniseering ning kirjandusteose loominguline töötlus. Kirjandusteose ja filmi võrdlev analüüs.

Mõisted: dekadents, modernism, sümbolism, akmeism, futurism, imažinism; kujund, allegooria, sümbol; poeetiline leksika, luuletsükkel, antiutoopia kui kirjandužanr, ulmeline kirjanduses.

Arutlusteemasid. Kirjanduslikud voolud ja suunad, nende ajapiirid, sisu- ja vormitunnused, tähtsamad žanrid, autorid ning teosed. Kirjanduse kui kunsti iseväärtuse rõhutamine. Kirjanduslikud sisu- ja vormieksperimendid, vastuhakk traditsioonidele. Inimese sisemine ja väline vabadus. Inimese au ja väärikus. Armastuse teema 20. sajandi alguse vene kirjanduses. Heategevus. Hea ja kurja probleem. Klassi ja üldinimlikud väärtused. Inimese saatus ja maa saatus. Pagulase saatus. Kirjanik ja ühiskond. Literaat ja võim. Vaba ja reeglistatud kirjandus. Kirjandus ning tsensuur.

Teoseid terviklikuks käsitlemiseks. Lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse alljärgnevast loendist vähemalt neli ulatuslikumat teost. Kohustuslik on lugeda kõiki väiksema mahuga teoseid. Tekstide valiku teeb aineõpetaja õpilasi kaasates.

20. sajandi I poole maailma ja vene luule (luuletusi ning poeeme valivad õpetaja ja õpilased koos). Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Stéphane Mallarmé, Aleksandr Blok, Nikolai Gumiljov, Anna Ahmatova, Vladimir Majakovski, Sergei Jessenin.

20. sajandi I poole maailma ja vene proosa. Oskar Wilde „Dorian Gray portree“; Ivan Bunin „Sügisel“, „Hämarad alleed“; Aleksandr Kuprin „Granaatkäevõru“; Maksim Gorki „Põhjas“; Jevgeni Zamjatin „Meie“; Vladimir Nabokov „Mašakene”; Mihhail Bulgakov „Meister ja Margarita“; Andrei Platonovi jututusi; Mihhail Šolohhov „Vaikne Don” (ülevaade).

IV kursus „20. sajandi II poole ja 21. sajandi alguse kirjandus“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes ajastu kirjandust ja tähtsamaid žanre ning nimetab autoreid ja nende teoseid;
2) analüüsib ning tõlgendab loetud luuletuste, proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
3) mõistab ning hindab kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;
4) väljendab oma argumenteeritud arvamust loetud teosest suulises ja kirjalikus vormis ning vormistab neid korrektselt;
5) teeb loov- ja uurimistöid ning ettekandeid;
6) on tervikuna läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kuus proosa- või draamateost, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.

Õppesisu

Temaatika. Inimese võõrandumise probleem tänapäeva maailmas (Albert Camus, Franz Kafka).

Luuletaja saatus ja tema ettemääratus kannatustele (Boriss Pasternak, Marina Tsvetajeva, Jossif Brodski).

Sõja traagika maailmakirjanduses (Ernest Hemingway, Emmanuil Kazakevitš, Boriss Vassiljev).

Isiksus ja totalitaarne süsteem (Aleksandr Solženitsõn).

Sulaaeg elus ja kirjanduses. Estraadiluule ja autorilaul (Andrei Voznessenski, Robert Roždestvenski, Jevgeni Jevtušenko, Vladimir Võssotski, Bulat Okudžava).

Inimese kujunemise, tõeliste ja näiliste väärtuste äratundmise teema (Jerome Salinger, Viktor Pelevin).

Nüüdisaja põhiprobleemid. Kõlbelise valiku probleem (Juri Trifonov, Aleksandr Vampilov, Sergei Dovlatov, Vjatšeslav Pjetsuhh, Vladimir Makanin, Ljudmila Petruševskaja, Ljudmila Ulitskaja, Tatjana Tolstaja, Ken Kesey).

M**õisted:** eksistentsialism, kaotatud põlvkond, bardiluule, estraadiluule, postmodernism, julm realism.

Arutlusteemasid. Inimene ajalookeerises. Kõlbelise valiku probleem. Inimene sõjas. Kaotatud põlvkonna tragöödia. Individuaalse õnne probleem julmas maailmas. Materiaalsed ja vaimsed väärtused. Üksindus inimeste keskel. Ükskõiksuse teema. Inimese vabadus ja mittevabadus.

Kirjandustekste käsitlemiseks. Lugemiseks ja terviklikuks käsitlemiseks valitakse alljärgnevast loendist vähemalt kuus proosa- või draamateost ja luuletusi: Franz Kafka „Metamorfoos“; Marina Tsvetajeva ja Boriss Pasternaki luuletused valikuliselt; Albert Camus „Võõras“; Ernest Hemingway „Hüvasti, relvad!" (ülevaade); Emmanuil Kazakevitš „Täht“; Boriss Vassiljev „Aga koidikud on siin vaiksed …“; Aleksandr Solženitsõn „Üks päev Ivan Denissovitši elus“; Andrei Voznessenski luuletused, Jevgeni Jevtušenko luuletused, Bulat Okudžava luuletused, Robert Roždestvenski luuletused, Vladimir Võssotski luuletused; Jerome David Salinger „Kuristik rukkis“; Jossif Brodski luuletused; Sergei Dovlatovi jutustused õpetaja valikul; Vjatšeslav Pjetsuhh „Vaarao naine“ jt; Ljudmila Petruševskaja „Oma ring“, „Must palitu“, „Daam koertega“ jt; Tatjana Tolstaja „Sonja“, „Luuletaja ja muusa“ jt; Ljudmila Ulitskaja „Buhhara tütar“ jt; Viktor Pelevin „Putukate elu“; Ken Kesey „Lendas üle käopesa“.

Praktilised tööd ja IKT rakendamine

Oskab vajalikku infot iseseisvalt otsida, süstematiseerida ja kasutada;
on võimeline kirjutama kirjandit ja esseed kirjandusteemal ning koostama
probleemküsimusi kirjandusteksti kohta;
oskab koguda teemakohast materjali referatiivse ja analüütilise teksti koostamiseks,

kasutab seda materjali korrektselt, oskab oma kirjutises eristada isiklikku ja võõrast seisukohta.

Füüsiline õpikeskkond

1. Õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kursuste tarbeks.
2. Kursuste õppimisel vajalikud tekstikogumikud (lugemikud, valikkogud) ning kirjandusteosed.
3. Kursuste õppimisel vajalikud CD-d (luule ja proosa audioraamatud, eesti luule lauludes, murdeluule, kuuldemängud jms).
4. Kursuste õppimisel vajalikud DVD-d (filmid kirjanikest ja kirjandusüritustest, kirjandusteostel põhinevad filmid ja lavastused).
5. Kättesaadavad on kirjanduse õppimisel vajalikud interaktiivsed õpikeskkonnad ning Võrguväljaanded.

Hindamine

Kirjanduses hinnatakse:
1) teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
2) argumenteerimisoskust;
3) eri liiki tekstide loomise ja esitamise oskust;
4) vene ja maailmakirjanduse peamiste arengusuundade tundmist;

5) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist

Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.

Praktilise vene keele kursustes kasutatakse teiste eesti keele kursuste ja kirjanduskursuste sisulisi teemasid praktilise keeleoskuse arendamiseks. Seetõttu võib praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ja teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.

Valikkursus „Maailmakirjandus antiikajast 18. sajandini“

Kursuse eesmärgiks on anda terviklik ettekujutus maailmakirjanduse protsessidest, mõista ning hinnata käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi. Kursuse jooksul õpilane õpib analüüsima ja tõlgendama loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte.

1.1 Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kursusega taotletakse, et õpilane:

1) saab ettekujutuse maailmakultuuri kui ühtse terviku arengust, mis avaldub rahvuskirjanduste mitmekesisuses;
2) õpib seostama kauge mineviku teoseid tänapäevaga, mõistma ja hindama nende üldinimlikku aegumatut väärtust;
3) saab ettekujutuse maailmakultuuri kui ühtse terviku arengust, mis avaldub rahvuskirjanduste mitmekesisuses;
4) tutvub antiikaja, keskaja, renessansi ja valgustusajastu kirjandussuundade ning žanridega;
5) arendab süveneva lugemise ja kirjandusteose analüüsi oskusi.

1.2 Kursuse kirjeldus

Kursus toetab gümnaasiumi kirjandushariduse suunitlust – kirjaniku kunstimaailma omaksvõttu ajaloolis-kirjanduslikus aspektis – avaral kultuurifoonil, mille moodustab Lääne-Euroopa kirjandus. Kursus hõlmab antiikaega, keskaega, renessanssi ja valgustusajastut. Kursus on kirjandusajaloolise suunitlusega, kuid kronoloogilise järgnevuse suhtes paindlik. Sisu valikul on arvestatud ka problemaatilis-temaatilist vaatenurka klassika käsitlemisel. Kursus sisaldab kirjandusteoseid, mida peetakse maailmakultuuri suurimateks saavutusteks ning mis on mõjutanud rahvuskirjanduste arengut.

Kursuse õppimine arendab esteetiliselt, võimaldab kunstiliste kujundite kaudu tutvuda Euroopa kultuuri lätetega ning kogeda aegumatuid üldinimlikke kõlbelisi väärtusi, mis on aktuaalsed tänapäevalgi. Eeldatakse, et õpilased tutvuvad kõige eredamate antiikaja, keskaja, renessansi, klassitsismi ja

valgustusajastu kirjandusteostega. Terviklikuks lugemiseks ning üksikasjalikumaks käsitlemiseks on soovitatav valida igast epohhist üks silmapaistvam teos, mis peaaegu täielikult kajastab selle epohhi esteetilisi kujutlusi ja kõlbelisi ideaale. Kui kursust õpitakse pärast põhikursusi, tuleks erilist tähelepanu pöörata kirjanduspärandi kajastumisele järgnevate ajastute, eriti 19. sajandi kirjanduses.

1.3 Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Kirjanduse õppe-eesmärkide ja õpitulemuste põhjal on kirjandustunni õppetegevused seotud ilukirjanduse ja kultuuriteemaliste teabetekstide, sh esseistika lugemise, analüüsi ja tõlgendamisega, ent ka suulise ning kirjaliku eneseväljendusega. Lugeja- ja tekstikeskse kirjandusõpetusega asetub esikohale lugemine ning sellega seotud tegevused, tagaplaanile jääb kirjanduslugu.

Kirjandustunnis kasutatakse eri kirjandusteaduslikke meetodeid lähilugemisest võrdlev-ajalooliseni. Õpe peab aitama loetusse süveneda, seda analüüsida, sünteesida, võrrelda, hinnata ja praktilises tegevuses kasutada. Kirjandusega tegeldes tuleks vältida meetodi ühekülgsust. Nii võib näiteks:

1) analüüsida kirjandusteost ajastu kultuuritervikus, seoses ajaloo, kunsti ja filosoofiaga;
2) vaadelda kirjandusteost kui kirjaniku elu peegeldust ja edasiarendust;
3) uurida teksti struktuuriosade suhteid ja tähendust nii lugedes kui ka ise kirjutades;
4) analüüsida teksti jutustuse seisukohalt: luua aega ja tegevuskohta, joonistada üles tekstiruume, uurida süžee ja faabula seoseid, narratiivsust jm;
5) mõtestada lahti väite võtmesõnu; sõnastada oma arvamust või küsimusi, argumenteerida; leida olulist ja seostada seda varem loetuga, struktureerida teavet ning edastada seda graafiliselt;
6) võrrelda ja vastandada teavet, tuua esile ühiseid ning eriomaseid jooni;
7) leida tekstidevahelisi seoseid narratiivis, kompositsioonis, tegelastes, episoodides, motiivides, üksiksõnades ja fraasides;
8) leida arhitekstuaalseid seoseid süžeedes, tegelastüüpides, motiivides ning väljendites;
9) teisendada teksti teise žanrisse;
10) analüüsida eri stiile ja allkeeli ning nende segunemist kirjandustekstis;

11) võrrelda ilukirjanduse väljendusvahendeid filmi- ja teatrikunsti võtetega;
12) tegelda kunstiteose poeetikaga, uurida oma lugemisoskust, -eelistusi ja lugejaajalugu, erinevaid lugejarühmi ning lugemismudeleid.

Kirjandusõpetuse eesmärke aitavad saavutada kirjandusteoste motiividel loodud või kirjanduslugu tutvustavate mängu- ja tõsielufilmide vaatamine, helisalvestiste kuulamine, samuti teatris ja muuseumis käimine ning nende tegevustega seotud ülesanded.

Ilukirjandustekstide kõrval loetakse kirjandustunnis ka kirjandusõpet toetavaid metatekste. See süvendab oskust kasutada erinevaid teabevahendeid ja kujundab kriitilist suhtumist internetiallikaisse. Esseistikat või kirjanduskriitikat lugedes, seda kirjandusteose analüüsil kasutades kasvab oskus korrektselt tsiteerida ja refereerida, kujuneb arusaam autoriõigusest ning plagiaadist. Eakohaselt valitud kirjanduskriitika lugemine toetab tööd tervikteostega, pakkudes isikust, ajastust, kultuurist vm lähtuvaid eri tõlgendusvõimalusi, õpetades ühtlasi tekstisse kriitiliselt suhtuma. Õpetlik on otsida teavet teose probleemide, ideede, tegevusaja ja -kohtade jms kohta; leida teksti põhiidee ning seostada seda oma elu- ja lugemiskogemusega; esile tõsta ja ümber sõnastada olulisi mõtteid; teha loetust kokkuvõte või esitada teavet teises vormis; sõnastada poolt- ja vastuargumente; esitada teksti kohta küsimusi või neile vastata; analüüsida teksti põhjal koostatud väiteid. Tekstipoeetilise käsitluse korral on soovitatav tekstide ühiseid ja eriomaseid jooni sedastav võrdlusmeetod.

Kirjandustunnis käsitletut aitab kinnistada õpitu suuline ja kirjalik rakendamine. Selleks võib kirjutada analüüse, arutlusi ja loovtöid ning kasutada suulise eneseväljenduse võtteid (rühmatöö esitlused, ettekanded, kõned, väitlused). Nii teoste tõlgendamisel kui ka esinemisoskuse ja -julguse arendamisel on omal kohal rollimängud ning dramatiseeringud.

Õppetegevust plaanides on soovitatav lähtuda aktiivõppe (sh avastus-, uurimis-, probleem- ja projektõppe) põhimõtetest, võimaldades õpilastel töötada nii üksi, paaris kui ka rühmas, et arendada nende koostööoskust ja vastutustunnet.
Õppetegevuse kavandamisel on õpetajal professionaalne õigus koostöös õpilastega teha valikuid õppesisu käsitlemises arvestusega, et taotletavad õpitulemused oleksid saavutatud ning üld- ja valdkondlikud pädevused kujundatud, ja lähtuvalt õpilaste eelnevatest teadmistest-oskustest.

1.4 Füüsiline õpikeskkond

1. Õppekomplektid (õpikud, töövihikud, õpetajaraamatud) kõigi kursuste tarbeks.
2. Kursuste õppimisel vajalikud tekstikogumikud (lugemikud, valikkogud) ning kirjandusteosed.
3. Kursuste õppimisel vajalikud CD-d (luule ja proosa audioraamatud, eesti luule lauludes, murdeluule, kuuldemängud jms).
4. Kursuste õppimisel vajalikud DVD-d (filmid kirjanikest ja kirjandusüritustest, kirjandusteostel põhinevad filmid ja lavastused).
5. Kättesaadavad on kirjanduse õppimisel vajalikud interaktiivsed õpikeskkonnad ning Võrguväljaanded.

1.5 Hindamine

Kirjanduses hinnatakse:
1) teoste lugemist, tõlgendamist ja analüüsi;
2) argumenteerimisoskust;
3) eri liiki tekstide loomise ja esitamise oskust;
4) vene ja maailmakirjanduse peamiste arengusuundade tundmist;
5) ilukirjandusliku keelekasutuse eripära mõistmist ja valdamist
Hindamisel lähtutakse vastavatest gümnaasiumi riikliku õppekava üldosa sätetest.

Praktilise vene keele kursustes kasutatakse teiste eesti keele kursuste ja kirjanduskursuste sisulisi teemasid praktilise keeleoskuse arendamiseks. Seetõttu võib praktilise eesti keele tundides tehtud tööde tulemusi, mis näitavad kirjanduskursuste või teiste eesti keele kursuste õpitulemuste saavutatust, hinnata ja arvestada vastavate kursuste osalise sooritusena. Samuti võib kirjanduskursustes ja teistes eesti keele kursustes tehtud tööde praktilise eesti keele kursuse õpieesmärkidele suunatud tegevusi hinnata ja arvestada praktilise eesti keele kursuse osalise sooritusena.